

LUNDS UNIVERSITET

Staten och samhällskontraktets säkerhetsgarantier:

*De fredsbevarande missionernas komplementära
samhällsfunktion*

Stefan Jonasson

MRS 400 VT 2007

Raoul Wallenberg Institutet

Centrum för Teologi och Religionsvetenskap

Handledare: Olof Beckman

Abstract

Not enough attention has been paid to the correlation between the failure of peacekeeping operations and the actual source of civil wars. This text is an attempt to fill that gap. Hence the question: *under which conditions is it possible for peacekeeping operations to replace the responsibility of the state concerning the security aspects of the social contract?* The outset of the text, using the theories of Robert Nozick, is a theoretical approach towards the founding of states, described as the merging of entities. The theory serves a purpose since it, in combination with identity, illustrates in what manner the glue of society occurs and the rallying around other kind of loyalties like clans and ethnicities. The positive findings in the cases used in the text, confirmed by various authors, describes unequal economical, political and social possibilities as the underlying cause of the conflicts. Not excluding the possibilities of these factors being used for individual purposes.

Restoration of durable peace then depends on the eradication of this set of inequalities. It's a task well beyond the scope of traditional peacekeeping, since it requires peacebuilding efforts. Multidimensional peacekeeping would be an obvious choice, yet not without problems. With larger operations and vague social aims, a vague notion of the end state emerges. In addition, the social aim directly opposes the tactics chosen by the warring parties. Yet, as the examined cases shows, five out of seven failed operations have been traditional, that is failed in the sense of not being able to uphold the security aspects of the initial mandate.

The second aim of the text was to illustrate the fact that peacekeeping, to some degree, replaces the state and hence becomes entangled in the state's affairs which causes problems when the operation fails. The connection is rather vague since the actual human rights situations following failed operations are in some cases hard to confirm and in all cases hard to estimate. Based upon the findings in the text, peacekeeping in its concept are not a fully appropriate tool to be used within civil wars due to the security measures which expands well beyond the scope of peacekeeping both in regards to civilians and UN civilian components necessary for the re-establishment of peace.

Keywords

Social contract, identity, civil war, peacekeeping, human rights.

Index över förkortningar

ANC - Armée Nationale Congolaise
AU – Afrikanska Unionen
CIVPOL – Civilian Police
DPKO – Department for Peacekeeping Operations
FN – Förenta Nationerna
HRW – Human Rights Watch
IDP – Internally Displaced Persons
JNA - Jugoslaviska Nationella Armén
MR – Mänskliga rättigheter
NATO – North Atlantic Treaty Organization
NGO – Non-Governmental Organizations
RPF - Rwandese Patriotic Front
SOFA – Status of Force Agreement
UNHCR – United Nations High Commission for Refugees
UNITAF – Unified Task Force
UNPA - United Nations Protected Area

FNs missioner

Afrika

ONUC - 1960-1964 Kongo (*Opérations des Nations Unies au Congo*)
UNTAG – 1989-1990 Namibia (*United Nations Transition Assistance Group*)
UNAVEM I – 1989-1991 Angola (*United Nations Angola Verification Mission*)
UNAVEM II – 1991-1995 Angola (*United Nations Angola Verification Mission*)
MINURSO – 1991-idag Västsahara (*Mission des Nations Unies pour l'Organisation d'un Référendum au Sahara Occidental*)
ONUMOZ – 1992-1994 Mozambique (*Operação das Nações Unidas em Mocambique*)
UNOSOM I – 1992-1993 Somalia (*United Nations Operation in Somalia*)
UNOSOM II – 1993-1995 Somalia (*United Nations Operation in Somalia*)
UNAMIR – 1993-1996 Rwanda (*United Nations Assistance Mission for Rwanda*)
UNOMUR – 1993-1994 Uganda-Rwanda (*United Nations Observer Mission in Uganda-Rwanda*)
UNOMIL – 1993-1997 Liberia (*United Nations Observer Mission in Liberia*)
UNASOG – 1994 Tchad-Libyen (*United Nations Aouzou Strip Observer Group*)
UNAVEM III – 1995-1997 Angola (*United Nations Angola Verification Mission*)
MONUA – 1997-1999 Angola (*Missão de Observação das Nações Unidas em Angola*)
MINURCA – 1998-2000 Central Afrika (*Missions des Nations Unies en République Centrafricaine*)
UNOMSIL 1998-1999 Sierra Leone (*United Nations Observer Mission in Sierra Leone*)

MONUC – 1999-idag Kongo (*Mission des Nations Unies en République démocratique du Congo*)
UNAMSIL – 1999-2005 Sierra Leone (*United Nations Mission in Sierra Leone*)
UNMEE – 2000-idag Etiopien-Eritrea (*United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea*)
UNMIL – 2003-idag Liberia (*United Nations Mission in Liberia*)
ONUB – 2004-idag Burundi (*United Nations Operations in Burundi*)
UNOCI – 2004-idag Elfenbenskusten (*United Nations Operations in Côte d'Ivoire*)
UNMIS – 2005-idag Sudan (*United Nations Mission in the Sudan*)

Amerika

DOMREP – 1965-1966 Dominikanska Republiken (*Mission of the Representative of the Secretary-General in the Dominican Republic*)
ONUCA – 1989-1992 Central Amerika (*Observadores de las Naciones Unidas en Centroamerica*)
ONUSAL – 1991-1995 El Salvador (*Observadores de las Naciones Unidas en El Salvador*)
UNMIH – 1993-1996 Haiti (*United Nations Mission in Haiti*)
UNSMIH – 1996-1997 Haiti (*United Nations Support Mission in Haiti*)
UNTMIH – 1997 Haiti (*United Nations Transition Mission in Haiti*)
MIPONUH – 1997-2000 Haiti (*Mission de police civile des Nations Unies en Haiti*)
MINUGUA – 1997 Guatemala (*Misión des Naciones Unidas en Guatemala*)
MINUSTAH – 2004-idag Haiti (*Mission des Nations Unies pour la Stabilisation en Haiti*)

Asien

UNMOGIP – 1949-idag Indien-Pakistan (*United Nations Military Observer Group in India and Pakistan*)
UNSF – 1962-1963 Nya Guinea (*United Nations Security Force in West New Guinea*)
UNIPOM – 1965-1966 Indien-Pakistan (*United Nations India-Pakistan Observer Mission*)
UNTAC – 1992-1993 Kambodja (*United Nations Transitional Authority in Cambodia*)
UNGOMAP – 1988-1990 Afghanistan och Pakistan (*United Nations Good Offices Mission in Afghanistan and Pakistan*)
UNAMIC – 1991-1992 Kambodja (*United Nations Advance Mission in Cambodia*)
UNMOT – 1994-2000 Tadzjikistan (*United Nations Missions of Observers in Tajikistan*)
UNTAET – 1999-2002 Östtimor (*United Nations Transitional Administration in East Timor*)
UNMISSET – 2002-2005 Östtimor (*United Nations Mission of Support in East Timor*)

Europa

UNFICYP – 1964-idag Cypern (*United Nations Peacekeeping Force in Cyprus*)
UNPROFOR – 1992-1995 Forna Jugoslavien (*United Nations Protection Force*)
UNOMIG – 1993-idag Georgien (*United Nations Observer Mission in Georgia*)
UNCRO – 1995-1996 Kroatien (*United Nations Confidence Restoration Operation*)

UNMIBH – 1995-2002 Bosnien (*United Nations Mission in Bosnia and Herzegovina*)
UNPREDEP – 1995-1999 Makedonien (*United Nations Preventive Deployment Force*)
UNMOP – 1996-2002 Prevlaka halvön (*United Nations Mission of Observers in Prevlaka*)
UNTAES – 1996-1998 Kroatien (*United Nations Transitional Authority in Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium*)
UNPSG – 1998 – Kroatien (*United Nations Civilian Police Support Group*)
UNMIK – 1999-idag Kosovo (*United Nations Interim Administration Mission in Kosovo*)

Mellanöstern

UNTSO – 1948-idag Mellanöstern (*United Nations Truce Supervision Organization*)
UNEF I – 1956-1967 Egypten-Israel (*United Nations Emergency Force*)
UNOGIL – 1958 Libanon (*United Nations Observer Group in Lebanon*)
UNYOM – 1963-1964 Jemen (*United Nations Yemen Observer Mission*)
UNEF II – 1973-1979 Egypten, Syrien-Israel (*United Nations Emergency Force*)
UNDOF – 1974-idag Golan Höjderna (*United Nations Disengagement Observer Force*)
UNIFIL – 1978-idag Libanon (*United Nations Interim Force in Lebanon*)
UNIIMOG – 1988-1991 Irak-Iran (*United Nations Iran-Iraq Military Observer Group*)
UNIKOM – 1991-2003 Irak-Kuwait (*United Nations Iraq-Kuwait Observer Mission*)

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Disposition.....	2
1.2 Källanvändning.....	3
1.3 Metod.....	4
2. Säkerhet som förtroende och skyldighet för staten	5
2.1 Staten som svag och den inneboende problematiken.....	9
3. Fredsbevarande missioners ursprung och utveckling i takt med de förändrade förutsättningarna i de nya krigen.....	14
3.1 Utvecklingen av det fredsbevarande begreppet.....	16
3.3 Behovet av civila komponenter och deras inneboende problematik.....	21
4. Empiri och analys: fredsbevarande missioners misslyckande vid inomstatliga konflikter..	24
4.1 Fem konflikter: bakgrund och samhällskontraktets upplösning.....	25
4.2 Sju missioner: initiering och anledningen till att de misslyckades.....	28
4.3 Analys och slutsatser	33
4.4 Avslutande kommentarer	40
Appendix A: Tabeller.....	41
Appendix B: Fredsbevarande missioner	42
Litteraturlista	51
Referenslitteratur.....	52

1. Inledning

Forskningen kring fredsbevarande missioner under FN-regi är omfattande och har i synnerhet på 90-talet blivit väldigt populär. Den förmodade anledningen härrör ur utvecklingen som begreppet genomgått, vilket också resulterat i att antalet missioner ökat ofantligt efter 1985. Genom att teoretisera kring utvecklingen försöker forskare skapa nya ramverk och ge legitimitet åt den utveckling som missionernas uppgifter genomgått, främst i samband med att FN engagerats i allt fler inomstatliga krig. De sociala dimensioner som konflikter för med sig har förändrat missionernas uppgifter genom att de tvingas bemöta de problem och behov som uppstår.

Konflikterna i Rwanda och Bosnien ledde exempelvis till humanitära katastrofer i form av etnisk rensning och folkmord. Katastroferna och den mediala närvaron har i princip tvingat det internationella samhället att reagera på allt fler konflikter, och med de nya behoven som uppmärksammas och den problematik dessa innebär, har forskningen blivit en gränsöverskridande verksamhet som involverar många olika discipliner. För att bemöta det gap som utvecklingen resulterat i har många nya begrepp uppkommit, varav de vanligast förekommande är *wider peacekeeping* samt *de tre generationerna*. Litteraturen om fredsbevarande missioner involverar vanligen fallstudier av specifika missioner och komparativa analyser inom vilka *William J. Durchs* bok *The Evolution of UN Peacekeeping* räknas som den främsta. På grund av det breda anspråket uteblir den egentliga förklaringen till varför inomstatliga krig bryter ut och därmed varför också dessa missioner misslyckas.

Uppsatsen har sin utgångspunkt i den rådande retoriken. Men eftersom merparten av missionerna på 90-talet har initierats i inomstatliga krig och misslyckats, så utgår jag ifrån det så kallade samhällskontraktet. Därmed kan uppsatsen sägas göra anspråk på att svara på frågan vad det är som håller stater samman. Det är dock den negativa sidan av samhällskontraktet som används som grund för uppsatsen, det vill säga staters temporära respektive definitiva sönderfall. Uppsatsen utgår alltså ifrån antagandet att de fredsbevarande funktionerna övertar statens åtagande i samhällskontraktet samtidigt som det existerar ett kontrakt mellan FN och dess medlemsstater. Samtycket ifrån parterna är essentiellt och innebär i praktiken att staten frivilligt och temporärt ger upp sin suveränitet.

Med tanke på de säkerhetsmässiga problemen som främst krigen på 90-talet uppvisar, blir den stora frågan: *under vilka förutsättningar kan en fredsbevarande mission överta statens ansvar för samhällskontraktets säkerhetsgarantier?* Flertalet av de missioner som ägt rum, främst på 90-talet, har varit misslyckade på säkerhetsmässiga grunder. Eftersom det är svårare

att identifiera och isolera enskilda faktorer som bidrar till att missioner lyckas, är textens utgångspunkt varför missioner misslyckas. Följdfrågan lyder därmed: *hur påverkas situationen i det givna området av att missionernas verksamhet plötsligt upphör?*

Sålunda kommer uppsatsen att behandla de inomstatliga krig som FN hanterat. Eftersom texten kretsar kring fredsbevarande missioner och de säkerhetsmässiga grunderna i samhällskontraktet utesluts alla andra typer av missioner, såsom civila missioner, observationsmissioner och fredsframtvängande missioner. Dock sker detta med vetskap om de civila missionernas fredsbyggande karaktär och bidragande faktor till stabilitet. Jag gör en tidsmässig avgränsning vid år 2000, vilket utesluter alla missioner som avslutats senare, främst för att kunna utröna utvecklingen i det givna området efter missionens slut.

1.1 Disposition

Uppsatsen inleds med att demontera staten som modell, för att åskådliggöra hur medborgarna är knutna till staten. Utgångspunkten är de klassiska filosoferna *Thomas Hobbes*, *John Locke* och *Jean-Jacques Rousseau*, vilka diskuterar det imaginära samhällskontraktet. *Robert Nozick*, professor i filosofi vid Harvard, utvecklar och bryter ner samhällskontraktet i vad han kallar för skyddsentiteter. Precis som andra typer av entiteter kan de utmana statens våldsmonopol, i de fall då de övertar medborgarnas lojalitet gentemot staten. Begreppet globalisering förs sedan in och tydliggör just problematiken med andra lojaliteter.

Jan Hjärpe som är professor i islamologi vid Lunds universitet använder sig av mänskliga rättigheter som en katalysator för att illustrera på vilket sätt islamska stater är svaga. De centrala punkterna i hans resonemang stämmer väl överens med diskussionen kring stater som baserar sin legitimitet på annat än medborgarnas lojalitet. Resonemangen kring samhällskontraktet, staten och skyddsentiteter sammanstrålar i vad professor *Mary Kaldor* definierar som *nya krig*, varpå dessa sedan används som en referenspunkt uppsatsen igenom.

Kapitel tre utgår ifrån den traditionella definitionen av fredsbevarande missioner, varpå diskussionen, med ett perspektiv på den nya typen av krig, leder fram till att en faktisk utveckling skett. Därefter problematiseras de olika behov och följder som uppkommer med stationeringen i inomstatliga krig och i synnerhet den nya typen av krig.

Kapitel fyra behandlar först den empiriska delen av uppsatsen, de sju misslyckade missionerna och sedan analysen och slutsatserna. Missionerna har sållats ut genom att eliminera mellanstatliga missioner, lyckade missioner samt missioner utanför den valda tidsramen. Utgångspunkten för klassificeringen fredsbevarande missioner har varit

missionernas mandat, förekomsten av samtycke samt den militära komponentens storlek i förhållande till den civila.¹ Mandatets direktiv och syfte skiljer observationsmissioner från fredsbevarande samtidigt som mandatets säkerhetsaspekt sållar ut civila missioner, vilket vanligtvis också kan bekräftas av antalet civil respektive militär personal. Förekomsten av samtycke utesluter slutligen fredsframtvängande missioner. Den empiriska basen i *kapitel fyra*, bestående av konflikterna i Kongo, Cypern, Somalia, Rwanda, och forna Jugoslavien, är sorterad främst efter åren för missionernas tillkomst. Undantaget är del 4.2 i vilken missionerna klassificeras efter orsaken till att de kan anses vara misslyckade.

I analysen används en undersökning av *Virginia Page Fortna*, professor i statsvetenskap, då hennes kvantitativa undersökning huruvida fredsbevarande missioner lyckas åstadkomma fred fungerar väl som referens. Page Fortnas undersökning skiljer sig från min egen främst eftersom hennes baseras på alla fredsbevarande missioner som företagits och inte enbart FN:s. I analysen används diagram vars material finns sammanställt i form av tabeller i *appendix A*, då diagram i detta fall ger en bättre överblick än tabeller. Mänskliga rättigheter förekommer inte i någon större utsträckning i uppsatsen men följer med som ett viktigt underliggande tema. Att basera slutsatser på dem skulle innebära en allt för stor differens. Mänskliga rättigheter är abstrakta värden och därmed svåra att mäta. Det saknas helt enkelt säkra indikatorer vilka skulle kunna användas för att dra definitiva slutsatser gällande fallen. Likväl används rapporter ifrån *Human Rights Watch* i texten för att ge en generell bild av situationen i länderna efter missionernas avslutande. De skall dock inte ses som specifika indikatorer utan endast som generella deskriptiva drag. Anledningen till att jag använder just deras rapporter är att de ger ut årliga rapporter ifrån nästan alla länder och då dessa är inriktade på alla typer av brott mot mänskliga rättigheter. Jag fann det inte nödvändigt att komplettera dessa rapporter eftersom det var en generell bild jag var ute efter och inte en ingående.

1.2 Källanvändning

Kapitel två baseras främst på de angivna huvudförfattarna men även andra författare förekommer, alla bundna till den akademiska världen. Inom den statsvetenskapliga genren förekommer en del författare mer frekvent än andra. Utöver de klassiska filosoferna, vilka fortfarande används idag, förekommer även *Gerard Delanty*, *Anthony Giddens*, *Jürgen Habermas*, *Alasdair MacIntyre* och *Robert Nozick* frekvent i den litteratur jag använt mig av. Det är vanligt att författare inom vissa kretsar relaterar till varandra och refererar till

---

¹ United Nations Department of Peacekeeping Operations - www.un.org/Depts/dpko/dpko/index.asp

varandras teorier utifrån olika perspektiv och de nämnda författarna innehar en dominerande ställning inom det statsvetenskapliga området.

Kapitel tre och fyra har baserats på två typer av författare. Inom det teoretiska området är alla kopplade till den akademiska världen. De främsta inom området är: *Jarat Chopra*: professor i internationella studier, *Christopher Clapham*: professor i internationella relationer, *William J. Durch*: professor internationella studier, *A.B. Fetherstone*: professor i fredsforskning, *Mari Katayanagi*: professor i mänskliga rättigheter, *dr. John Mackinlay*: professor i krigsstudier samt *Steven R. Ratner*: professor i juridik. Vad gäller missioner i Afrika så är *Norrie MacQueen* doktor i statsvetenskap och *Funmi Olonisakin*: professor i krigsstudier, framstående. Den andra typen av författare som jag ändvänder mig av har antingen en militär bakgrund eller har tjänstgjort inom FN. De mest framstående inom området är dock *Charles Dobbie*, *sir Marrack Goulding*: tjänstgjorde under FN:s generalsekreterare (1986-1997), *John Gerard Ruggie*: professor i internationella studier och rådgivare åt FN:s generalsekreterare (1997-2001).

Även om forskningen kring fredsbevarande missioner är omfattande finns det ett relativt begränsat urval litteratur av god beskaffenhet och den utgår ifrån eller relaterar till författarna ovan. Därmed kompletterar de varandras avsaknad av teoretisk eller praktisk erfarenhet. Det stora problemet är således inte av källkritisk art. Istället utgörs dilemmat av att extrahera relevant information ur en uppsjö av litteratur.

1.3 Metod

Benämningen fredsbevarande missioner används i de fall då begreppet står i direkt kontrast till någon annan typ mission - i annat fall används enbart ordet mission. Användandet av benämningen *multifunktionella missioner* är liktydiga med *andra generationens missioner* i bemärkelsen att båda består av stora civila komponenter. Ur ett säkerhetsperspektiv görs ingen åtskillnad mellan non-governmental organisations och FN:s civila komponenter då de i princip medför samma säkerhetsmässiga problematik, dock med vetskapen att de inofficiellt närvarar oavsett vilken typ av mission som initieras. Större organisationer såsom FN och NATO men även missionerna, benämns efter respektive akronym. Missionernas namn säger inget i sig, dessutom är akronymerna mer bekanta i forskarkretsar och vetskapen kring deras fulla namn begränsad. För läsarens skull bifogas inledningsvis en komplett lista över alla FN:s missioner, uppdelad efter region och året de påbörjades. I *Appendix B* finnes dessutom en komplett lista över FN:s fredsbevarande missioner innehållande mandat, kostnad och storlek.

2. Säkerhet som förtroende och skyldighet för staten

För att inleda problematiken med de fredsbevarande missionerna och deras funktion är det fruktbart att börja med staten, den entitet som vanligtvis utgör garanten för säkerhet inom ett visst givet område. Staten är som *David Runciman* skriver, en svårdefinierbar entitet som bäst definieras efter vad den är till för. Enligt författaren utgör staten idealt sett ett medium för utbyte, vilket i liberal form innebär att den förenar motsägande eller oförenliga intressen. Samtidigt utgör statens folkvalda representanter en fusion mellan staten som apparat och den imaginära kollektiva viljan hos dess invånare. Genom stiftandet av lagar cementeras valda delar av samhällets essens, vilket i praktiken innebär att de avspeglar samhällets och dess individers grundläggande värderingar. Rättvisa, säkerhet, lagar, identitet, rättigheter och frihet är några av statens ändamål.²

John D. Mabbott tillägger att staten inte försäkrar individerna frihet från staten, men däremot jämlikhet inom den. Han skriver också att grunden för statens enighet just är att den skall tillhandahålla medborgarna med förhållanden som gynnar ett gott liv. Precis som andra typer av associationer måste staten alltså helga ett mål bortom dess egen existens. Mabbott tillägger även att uppoffring för associationen är försvarbart endast om det är en uppoffring för det mål som associationen existerar för. Samtidigt är uppoffringen aldrig moraliskt rättfärdigad såvida inte en eller några personer blir hjälpta att uppnå någonting av reellt värde.³

Johan Eriksson menar att för staten är säkerhetspolitik alltid överordnad all annan verksamhet då den är själva förutsättningen för att andra samhällseliga mål skall kunna uppnås. Inom säkerhetspolitiken anses just statens funktioner och centrala värden vara två viktiga problemområden som måste skyddas.⁴ För staten utgör alltså medborgarna såväl recipienterna för statens ändamål samt dess centrala värde då de är grunden för statens verksamhet (funktion). Därför är det möjligt att tala om säkerhetspolitik även inom dess territorium.

Vilka är då recipienterna? Enligt Mabbott utmärks staten ur ett traditionellt synsätt av att den har territoriella gränser inom vilka staten är inkluderande. Vad detta innebär är i teorin att recipienterna skall vara alla invånarna inom dessa territoriella gränser.⁵ Enligt det klassisk-liberala synsättet ses kopplingen mellan staten och medborgaren som ett kontrakt. I uppsatsen

---

² Runciman, David i Skinner, Quentin & Stråth, Bo (RED), *States and Citizens: History; Theory; Prospects*, s. 28ff

³ Mabbott, John. D, *The State and the Citizen: An Introduction to Political Philosophy*, s. 100f & 162

⁴ Eriksson, Johan, *Kampen om hotbilden: rutin och drama i svensk säkerhetspolitik*, s. 116f

⁵ Mabbott, John. D, *The State and the Citizen: An Introduction to Political Philosophy*, s. 100

kommer tankesättet kring detta imaginära kontrakt användas då det tydligast åskådliggör problematiken kring säkerhetsaspekten, och därmed utgör grunden för uppsatsen. Ursprungligen handlar det teoretiska kontraktet om att rättfärdiga de styrandes legitimitet utan att degradera medborgarna till underståtar.

Samhällskontraktets ursprung finner man i *Thomas Hobbes* bok *Leviathan*. Tillsammans med *John Locke* och *Jean-Jacques Rousseau* bildar de utgångspunkten inom politisk filosofi när man diskuterar förhållandet mellan stat och medborgare i fråga om säkerhet. Jag måste dock påpeka att det ursprungligen rör sig om ett europeiskt synsätt. Den grundläggande tanken i denna teori är att stater precis som andra typer av associationer ingås för att skapa någon form av trygghet, vilken kan vara fysisk, ekonomisk eller andlig.

Grundtanken hos såväl Hobbes som Locke och Rousseau är att kontraktet inte ingicks med de styrande utan frivilligt individer emellan, samtidigt som det band dess stiftare. Praktiskt sett innebär kontraktet att individerna ger upp sina rättigheter för att i utbyte erhålla fred och säkerhet. Genom kontraktet ges regenten eller staten extensiv makt vilket medför att den kontrollerar såväl militära som civila aspekter rörande kontraktets författare. Eftersom kontraktet gäller mellan individer fastställer det ett styressätt men inte en speciell individ som regent. Medan det för Hobbes var "soveränen" vars styre skulle ges legitimitet ansåg såväl Locke som Rousseau att staten var ett nödvändigt ont för att hålla människor med illvilliga avsikter i schack. Rousseau beskriver tillståndet under staten som att istället för att besitta makten att skada andra har människor fått säkerhet för sig själv. I naturtillståndet slipper människan visserligen statens krav men istället får hon spendera all tid med att sörja för sitt uppehälle, vilket kan vara lika tvingande. Han såg värdet av ett civilsamhälle och tyckte att staten rättfärdigas om dess aktiviteter följer folkets vilja och är för allmänhetens bästa.⁶

Hobbes, som har en mer sträng uppfattning om i hans fall soveränens makt, anser ändå att kontraktet får brytas om soveränen hotar den enskildes liv genom öppet handlande eller genom svaghet. Detta frigör individen från alla skyldigheter förutsatt han uppfyllt dem innan soveränen slutade uppfylla sina skyldigheter.⁷ För staten ses detta som ett säkerhetspolitiskt problem då medborgarna utgör grunden för statens verksamhet och därmed ett centralt värde. Mabbott skriver att staten och i förlängningen dess representanter skall ha som policy att ha ensamrätt på våldsutövande inom statens gränser.⁸ Det är ganska uppenbart att rättigheten att bryta kontraktet, oavsett vilka kriterier som krävs, och ensamrätten för våldsutövande är två

---

⁶ Hobbes, Thomas, *Leviathan*, kapitel 14 och 18, Locke, John, *Two Treatises of Government*, Kapitel 8 i *the Second Treaty*, Rousseau, Jean-Jacques, *The Social Contract*, s. 64ff

⁷ Hobbes, Thomas, *Leviathan*, s. 153f

⁸ Mabbott, John. D, *The State and the Citizen: An Introduction to Political Philosophy*, s. 100

oförenliga idéer, då statens geografiska territorium inskränker detta. Enskilda individer går lätt att föra tillbaka till flocken, men då det rör sig om grupper agerar staten mer kraftfullt för att upprätthålla enigheten inom dess territorium.

Staten som en autonom suverän aktör inom sitt territorium, kan sägas ha fått internationellt erkännande efter det trettioåriga kriget som slutade 1648. Enligt *Stephen D. Krasner* bygger det så kallade Westfaliska systemet på territorialitet och autonomi. Med dessa två begrepp menas att statens, i enighet med Mabbotts definition, maktutövning inom sitt givna territorium sker helt utan att någon extern aktör åtnjuter auktoritet inom samma område. Krasner menar dock att systemet aldrig fullt åtföljts då det aldrig funnits någon auktoritet som kunnat förhindra kränkningar av det.⁹

Christian Fernández skriver att nationalstaten historiskt sett liknar en social container, vilket för honom innebär ett självförsörjande system inom vilket man föds, lever och dör. I begreppet finns dock en inneboende problematik vilket Krasner inte nämner då det ligger utanför ramen för hans artikel. Nationalstaten förväntas bestå av en nation och en stat vars territoriella gränser sammanfaller. Det är alltså en fråga om vem som skall inkluderas i staten. Fernández skiljer på två begrepp, statstillhörighet och nationstillhörighet. Den förra innebär medborgarskap som är knutet till det givna territoriet och förvärfvas genom territorium men kan även erhållas genom naturalisering antingen automatiskt (på 18 års dag) eller på eget initiativ (ritual, prov osv.). Nationstillhörighet är mer svårdefinierbart då det handlar om definition genom gemensam historia, kultur, språk, traditioner samt subjektiva likheter som tillskrivs individen. Fernández delar upp nationstillhörighet i etnisk och civil. I den förstnämnda utgör den etniska samhörigheten grunden medan basen i den civila utgörs av konstitutionen, de politiska och samhälleliga institutionerna samt den politiska (sekulära) kulturen. Idealt sett tjänar nationalism syftet att ge förhållandet mellan stat och nation en stabilare grund, vilket i praktiken innebär att folket ges en gemensam politisk identitet baserad på språk, traditioner, myter och historia. Då gränserna mellan de två formerna av tillhörighet förväntas sammanfalla hårdnar skiljelinjen gentemot de som inte innefattas i projektet.¹⁰

Mabbott tillägger att staten bara är en association bland andra.¹¹ Frågan är gentemot vilken association medborgarna känner lojalitet. Fallen som kommer att behandlas i *kapitel fyra* är alla inomstatliga krig. Generellt sett finns det alltid en identitetsdimension närvarande vid inomstatliga konflikter eftersom det handlar om vem eller vad som åtnjuter medborgarnas

---

⁹ Krasner, Stephen D, *Compromising Westphalia*, s. 115ff

¹⁰ Fernández, Christian, *Medborgarskapet efter nationalstaten? – Ett konstruktivt förslag*, s. 57 & 92ff

¹¹ Mabbott, John. D, *The State and the Citizen: An Introduction to Political Philosophy*, s. 100

lojalitet. I några av fallen som kommer diskuteras senare: Rwanda (etnicitet), Cypern (etnicitet/religion) och forna Jugoslavien (etnicitet/religion), är identitet en framträdande faktor och i vissa en avgörande faktor, även om den främst bör ses som en ursäkt för mobilisering. Typiskt för inomstatliga konflikter är alltså problemet om vem som skall inkluderas och exkluderas i staten som projekt. Detta har också bidragit till långa utdragna konflikter i de fall då en av parterna inte haft ett styrkemässigt övertag.

Robert Nozick, som utgår ifrån Locke, har utvecklat tankeexperimentet om grundandet av samhällskontraktet och menar att det vore på gränsen till logiskt orimligt att individer slöt ett kontrakt sinsemellan. Staten är en alltför stor entitet för att det skulle vara hållbart. Han bryter ner formandet av staten i logiska delmoment, som han kallar skyddsentiteter. Dessa åskådliggör problematiken kring de fall då andra typer av associationer åtnjuter mer lojalitet än staten. Nozicks konstruktion är precis som Hobbes och Lockes fiktiv, samtidigt tjänar den logiska konstruktionen ett syfte genom att rättfärdiga statens position gentemot medborgaren.

I processen mot grundandet av en stat utgår Nozick från att individer handlar rationellt och utifrån egennyttan. Nozicks process kan kortfattat beskrivas bygga på Adam Smiths teori om den ”osynliga handen” och på Lockes teori om den fria marknadens dragningskraft. Smiths teori innebär att varje enskild agent strävar efter egen vinning, vilket leder till att ett oavsiktligt syfte befrämjas.¹² Enligt Nozick uppkommer alltså staten ifrån en strävan efter egennyttan, vilken i detta fall innebär ökad säkerhet. Till skillnad från Hobbes och Locke menar alltså Nozick att så kallade skyddsentiteter först uppkommer. För att förhindra konflikter skyddsentiteterna emellan sluter de sig samman och bildar en federation. Denna större enhet kan enligt Nozick vara staten. Konstruktionen kan alltså ses som rationell och egennyttig.¹³ Nozick utgår nämligen ifrån att det oundvikligen uppkommer konflikter dem emellan eftersom de konkurrerar med varandra. Konflikter innebär enligt Nozick att kunder alltid kommer att ansluta sig till den vinnande entiteten, i enighet med Lockes teori, såvida inte identitet räknas in. Entiteterna vinner alltid nära sitt centrum och därmed kommer kunderna antingen ansluta sig till den entitet vars geografiska centrum är närbeläget eller flytta närmare den egna entitetens centrum. I det fall då ingen av entiteterna kan betvinga den andre inrättas en tredjepartsdomstol för att lösa tvister. Förfarandet leder enligt Nozick i längden till uppkomsten av överordnade instanser.¹⁴

---

¹² Nozick, Robert, *Anarki, Stat och Utopi*, s. 50ff

¹³ Nozick, Robert, *Anarki, Stat och Utopi*, s. 167f

¹⁴ Nozick, Robert, *Anarki, Stat och Utopi*, s. 47f

Det är främst av två anledningar varför Nozick kallar dem för skyddsentiteter. Först och främst tillhandahåller de endast säkerhet för sina medlemmar, och utöver detta har de inte våldsmonopol inom sitt givna territorium. Stater är ju som tidigare nämnts inkluderande enheter och måste kunna försäkra medborgarna med säkerhet inom sitt område och därmed är våldsmonopol av yttersta vikt. Monopolet kan brytas på minst två sätt, antingen genom att en individ eller grupp använder sig av våld utan statens tillåtelse eller då en grupp eller flera organiserar sig för att agera som en alternativ myndighet, vilken konkurrerar med staten. Statens våldsmonopol rättfärdigas eftersom att individuell rättsskipning tenderar att innefatta tvivelaktiga metoder vilka är oacceptabla och föder mer våld. Därmed är det också viktigt att staten övervakar dessa procedurer så att statens representanter inte heller använder våld på ett otillbörligt sätt. Skyddsentiteter är inte stater, då individer som ej ingått avtal likväl kan och får utöva våld efter egen vilja för att hämnas oförrätter.¹⁵ Om inte statens och nationens gränser sammanfaller finns det alltså risk att medborgarnas lojalitet istället tillhör den gruppering som motsvarar individens identitet. I de fall som dessa skyddsentiteter kan hota statens våldsmonopol eroderas statens sammanhållning, och den kan därmed inte bli benämnd som en stark stat.

2.1 Staten som svag och den inneboende problematiken

Jan Hjärpe som diskuterar stater i Mellanöstern i kontrast till stater i Europa väljer att definiera dessa som svaga respektive starka. I sin diskussion låter han *mänskliga rättigheter* (MR) agera som en katalysator för att definiera vad en svag stat är. I Hjärpes definition är en svag stat liktydigt med en religiös stat. En stark stat skall kunna försäkra medborgaren med förhållanden som är gynnsamma för ett gott liv.¹⁶ Runciman menar ju att rättvisa, säkerhet, lagar, identitet, rättigheter och frihet är åtaganden som staten har gentemot medborgarna.¹⁷

Man kan utläsa två punkter som är essentiella för Hjärpes definition av en svag stat. Den saknar starka institutioner och religionen utgör en diskriminerande faktor. Hjärpe menar att implementeringen av MR förutsätter att staten har starka institutioner dels för att MR inte gives av samhällets normer utan kommer uppifrån och skall reformera samhällets normer, och dels för att det förväntas att staten skall stå som garant för deras åtydning i enighet med det västerländska synsättet. Hjärpe menar alltså att MR förutsätter olika premisser, exempelvis att

---

¹⁵ Nozick, Robert, *Anarki, Stat och Utopi*, s. 55ff & 161f

¹⁶ Hjärpe, Jan i Forsgren, Tuuli & Peterson, Martin (RED), *Cultural Crossroads in Europe*, s. 53ff

¹⁷ Runciman, David i Skinner, Quentin & Stråth, Bo (RED), *States and Citizens: History; Theory; Prospects*, s. 30

aktörerna: de legala, de administrativa och de politiska kontrolleras av staten. En stark stat har starka institutioner vilka kan förse individen med basal säkerhet för dennes hälsa, liv och egendom. Lagar är en av de viktigaste förutsättningarna för statens åtagande att förse medborgarna med säkerhet. De reglerar och standardiserar det sociala beteendet samtidigt som de skall avspegla samhällets normer. I Hjärpes fall med Mellanöstern har de en tidlös karaktär då de är knutna till religionen. Detta för mig till det andra antagandet, det vill säga att medborgarskapet ej utgör grunden för diskriminering. Staten är alltså inte inkluderande då det i Hjärpes fall är religion som utgör grunden för diskriminering. I Hjärpes exempel är alltså religion liktydigt med identitet, vilket kan göras gällande för andra typer av grupperingar. I de fall då medborgarskap inte är en tillgång, då staten inte förser medborgarna med gynnsamma förhållanden, blir individerna beroende av andra sociala relationer för beskydd och hjälp. Detta i sin tur stärker de alternativa associationerna som kan utmana statens legitimitet och våldsmonopol samtidigt som statens egentliga bas eroderas.¹⁸

I många fall innebär detta att staten (regenten) istället för att ha folklig legitimitet stödjer sig på maktgrupper såsom militär, klaner och fundamentalister. Om den statliga apparatens existens hotas kommer reaktionen bli desto mer kraftfull. Man kan se det som ett *moment 22* där den svaga staten har svårt att vinna folkligt stöd just på grund av att den är beroende av maktgrupper som inte vill förlora sin förmånliga position. Jämlikhet, rättvisa och säkerhet är alltså säkerhetspolitiska mål som blir ouppnåeliga för dessa svaga stater.

De fall som kommer tas upp i *kapitel fyra* är som nämnts alla inomstatliga krig, och de berörda staterna kan alla definieras som svaga stater. Även om forna Jugoslavien förmodligen definierades som en stark europeisk stat innan dess sönderfall, så visar historien annat. Containertänkandet, som Fernández beskriver, är i många fall inte längre hållbart.¹⁹ Gerard Delanty skriver att det gamla tankesättet om forandet av en nationell enhet som sammanfaller med statens geografiska territorium baserades på begränsad rörlighet.²⁰

Ett populärt ord idag är globaliseringen, vilket kortfattat kan beskrivas som en ökad rörlighet och krympande värld. Det innebär inte bara ökad rörlighet för fysiska objekt utan även för idéer och ideologier. Delanty beskriver situationen som att det globala civilsamhället sträcker sig över geografiska gränser, vilket gör att medborgarna ser intressen utanför statens sfär och finner nya lojaliteter med följd att statens bas eroderas underifrån.²¹ Den i sammanhanget något föråldrade Mabbott, vars bok utkom redan 1947, skriver klarsynt att det

---

¹⁸ Hjärpe, Jan i Forsgren, Tuuli & Peterson, Martin (RED), *Cultural Crossroads in Europe*, s. 53ff

¹⁹ Fernández, Christian, *Medborgarskapet efter nationalstaten? – Ett konstruktivt förslag*, s. 92ff

²⁰ Delanty, Gerard, *Citizenship in a Global Age: Society, Culture and Politics*, s. 63

²¹ Delanty, Gerard, *Citizenship in a Global Age: Society, Culture and Politics*, s. 58

är problematiskt då människor inom statens gränser känner gemenskap med dem utanför och då människor utanför staten känner gemenskap med dem inom. Påståendet står sig även gällande idag och aktualiseras med globaliseringen.²²

Med den ökade rörligheten och den globala gemenskapen uppkommer frågan vad individer identifierar sig med. Är det associationer med religiös, ekonomisk, etnisk eller politisk sammanhållning? Detta skapar ju problem för stater, vars geografiska gränser plötsligt inhyser många olika rivaliserande associationer. I de fall av misslyckade inomstatliga krig som kommer behandlas senare är detta ett genomgående inslag. I exempelvis Rwanda existerar det två rivaliserande etniciteter, hutu och tutsi, vilka inte bara är fast bosatta inom Rwandas gränser utan även i Uganda och Burundi såväl som i olika flyktingläger i kringliggande länder. I kriget i forna Jugoslavien var diasporan en bidragande faktor till konflikten, då den i många fall kunde beskrivas som stark ekonomisk och nationalistisk. På så vis erhöll etniciteterna externt stöd och stärktes. Globaliseringen kan beskrivas ha en emanciperande och stärkande inverkan på grupperns identiteter då den möjliggör en självmedvetenhet som kan stärka kraven på någon form av självbestämmanderätt.

Såväl Delanty som Fernández försöker möta de problem som globaliseringen skapar för medborgarskapet och identiteter genom att diskutera ett medborgarskap i gränsöverskridande termer.²³ MR är idag det som bäst skulle kunna motsvara en global etik, varken felfri, fullständig eller fullt accepterad. Samtidigt utgör MR det enda globala alternativet som kan hantera problematiken med så kallade världsmedborgare som Delanty och Fernández diskuterar i respektive böcker.

Tyvärr är inte implementeringen av MR oproblematisk, då MR förutsätts vara en global etik som därmed måste innefatta en garant. Krasner poängterade att det aldrig funnits någon garant för det Westfaliska systemet och därför kunde systemet aldrig till fullo efterföljas.²⁴ Garanten för MR är det forum av stater utifrån vilket den globala etiken sprungit, FN. Organisationen som garant är en av anledningarna till att statens suveränitet eroderar, eftersom garanten skall säkra staternas efterlevnad av MR och därmed delvis förbigår staternas suveränitet. Det mest uppenbara exemplet är internationella påtryckningar, sanktioner och interventioner som vanligtvis är en påföljd vid grova kränkningar av MR. Fernández skriver att förhållandet mellan staten och medborgaren är en nationell angelägenhet

---

²² Mabbott, John. D, *The State and the Citizen: An Introduction to Political Philosophy*, s. 165

²³ För vidare läsning om medborgarskapet i den globala eran, se: Delanty, Gerard, *Citizenship in a Global Age: Society, Culture and Politics*, kapitel 4; Fernández, Christian, *Medborgarskapet efter nationalstaten? – Ett konstruktivt förslag*, kapitel 5

²⁴ Krasner, Stephen D, *Compromising Westphalia*, s. 115ff

och att interventioner utifrån är ett säkerhetspolitiskt problem. Eftersom FN är ett politiskt forum bestående av suveräna stater så finns det en motvilja mot att undergräva den nationella suveräniteten. Därmed har grova kränkningar tillåtits fortgå - exempel på detta är forna Jugoslavien och Rwanda. Medborgarskapet är helt plötsligt också ett problem då den ökade rörligheten gör att statens centrala värde, medborgaren, kan befinna sig i högriskområden. Följden blir att den egna staten måste agera på något sätt för att skydda sitt centrala värde och därmed kan det bli en säkerhetspolitisk fråga.²⁵ Problematiskt är också, angående redan svaga stater, att MR stärker minoriteter då de ges rättigheter. Ur ett rättighetsperspektiv är detta inget problem men för stater som är ovilliga eller oförmögna att distribuera säkerhet och rättvisa kan det undergräva statens sammanhållning.

En klar schism uppenbaras dessutom genom att staten är den entitet som inför medborgarna skall stå som garant för att lagarna åtföljs, samtidigt som svaga staters kapacitet eroderas. Den eroderade staten skall alltså implementera en etik vars normer kanske inte överensstämmer samhällets. Samtidigt menar Mabbott att nationella intressen måste analyseras utifrån medborgerliga intressen för att inte hållas som falska.²⁶ Detta innebär att vissa stater skriver på konventioner, utan att det ligger i medborgarnas intresse, eftersom medlemskap i det internationella samhället värderas högt. *Thomas Risse, Steven C. Ropp* och *Kathryn Sikkink* menar att medlemmar av det liberala internationella samhället kan igenkännas vid god MR-praktik vilket också gör att interaktioner med andra stater underlättas.²⁷

MR som etik utges för att vara global, vilket gör att alla människor inbegrips av den. Etiken skall alltså bemöta problemet med stater som inte uppfyller kraven att förse människor med förhållanden som gynnar ett gott liv. På så vis kan man säga att MR hjälper/förpliktigar stater att fullgöra sin del av det imaginära samhällskontraktet, och i motsats kan det då påstås att praktiseringen av MR helt eller delvis saknas i stater som faller samman i inomstatliga krig. Genom att det är en global etik motverkas associationer/entiteter/gruppers exklusion och utsatthet, vilket är den vanligaste orsaken till att konflikterna bryter ut. Därmed försvinner anledningen till att bryta samhällskontraktet och hota statens våldsmonopol.

När en konflikt väl bryter ut och mindre skyddsentiteter utmanar staten, uppfattas säkerhetspolitiken på olika sätt. För den relativt intakta staten uppfattas det som ett säkerhetspolitiskt hot mot det centrala värdet, statens sammanhållning. Därigenom utesluts

---

²⁵ Fernández, Christian, *Medborgarskapet efter nationalstaten? – Ett konstruktivt förslag*, s. 104ff

²⁶ Mabbott, John. D, *The State and the Citizen: An Introduction to Political Philosophy*, s. 139

²⁷ Risse, Thomas, Ropp, C. Stephen & Sikkink Kathryn, *The Power of Human Rights: International Norms and Domestic Change*, s. 5ff

dessutom extern inblandning då denna hotar statens suveränitet. För den nybildade entiteten handlar det om extern säkerhet, med vilket menas att en extern faktor utgör hotet. Historiskt har den forna staten alltid internationellt sett uppfattats som en legitim förhandlingspartner medan de rivaliserande associationernas ledare ofta klassificeras som upprorsmän eller terrorister. I själva verket bestäms parternas identitet och därmed också deras legitimitet som förhandlingspartners av hur väl associationen lyckas hävda sig. I de fall då staten inte lyckas återvinna sitt våldsmonopol anses båda parterna vara jämlika.

Krigen på 1980- och 90-talen har främst varit inomstatliga. Vad som ovan beskrivits om associationer, entiteter och brottet mot det imaginära samhällskontraktet kan sägas rymmas i vad som *Mary Kaldor* definierar som *nya krig*. Krigen utkämpas mellan entiteter/nationer och är lågintensiva. Detta innebär att inga direkta sammandrabbningar sker mellan parterna, istället riktas våldet mot befolkningen. I princip är det en ny taktik som bygger på gerillakrigföring, men där terräng inte längre kontrolleras genom stöd från folket utan istället genom fördrivning av individer med annan identitet. Just på grund av att de utspelas mellan nära knutna nationer så präglas de av identitetspolitik. Krigen begränsas inte till statens territorium utan är globaliserade, då det ofta finns en liten globaliserad elit och en diaspora som står för en del av finansieringen samt tillhandahållandet av soldater. Den stora finansieringen sker dock genom svarta markanden, stölder, ”beskattning” av humanitär hjälp eller kontroll av naturresurser.²⁸

Eftersom denna typ av krig orsakar humanitära katastrofer så finns det incitament för FN att agera. FN är som organisation global, och även om landet i fråga inte är medlem i FN så undkommer det ej organisationens uppmärksamhet. Säkerhetsrådet ska agera som en garant för internationell fred och säkerhet. I de fall då det föreligger aggressionshandlingar eller hot mot internationell fred och säkerhet, kan säkerhetsrådet ingripa under *kapitel VII* i FN:s stadga och sanktionera en fredsframtvungade mission. Det är en mission av rent interventionistisk typ eftersom inget samtycke ifrån parterna krävs.²⁹ Om det däremot finns samtycke (och vanligtvis någon form av fredsavtal eller överenskommelse parterna emellan) kan en fredsbevarande mission initieras. Grundförutsättningarna är just att det förekommit en väpnad konflikt, att någon form av avtal kommit till stånd samt att parterna i konflikten givit sitt samtycke till missionen. Principerna och utvecklingen av fredsbevarande missioner kommer att diskuteras i följande kapitel.

---

²⁸ För vidare läsning angående de *nya krigens* karaktär, se: Kaldor, Mary, *Nya och gamla krig: organiserat våld under globaliseringens era*, kapitel 4 & 5

²⁹ United Nations Department of Peacekeeping Operations, *General Guidelines for Peacekeeping Operations*, s. 6

3. Fredsbevarande missioners ursprung och utveckling i takt med de förändrade förutsättningarna i de *nya krigen*

Fredsbevarande missioner bygger på sedvanerätten och finns därmed inte omnämnda i FN:s stadga. Att något innefattas i sedvanerätten innebär att det är en praxis som pågått under en längre tid och är allmänt accepterat. Begreppet fredsbevarande mission myntades av den dåvarande generalsekreteraren Dag Hammarskjöld och Kanadas utrikesminister Lester B. Pearson i samband med den första missionen, UNEF I. De uppställda principerna var:

1. Samtycke ifrån parterna i konflikten för att garantera rätt auktoritet.
2. Användandet av våld enbart i självförsvar.
3. Frivilligt bidragande, deltagande och finansiering från små neutrala länder.
4. Förbud mot att förändra den militära balansen. Missionen skulle vara opartisk vilket innebar att varken välja sida i konflikten eller delta i strider.
5. Generalsekreterarens kontroll över missionens dagliga verksamhet.³⁰

Ursprungligen fungerade missionerna som dämpande faktorer i stormaktskonflikten under kalla kriget, då det utkämpades krig via ombud och som hotade eskalera till ett tredje världskrig. Sedan dess har det dock skett förändringar varav de acceptabla inte väsentligen förändrat de ursprungliga kriterierna. P5, säkerhetsrådets *fem permanenta medlemmar* (Frankrike, Kina, Ryssland, Storbritannien och USA), har exempelvis tillåtit delta i missionerna samt stå för merparten av finansieringen. Antalet missioner och kostnaderna för de fredsbevarande missionerna har eskalerat, och sålunda är det inte hållbart att de mindre nationerna skall stå för finansieringen; dessutom finns det inte längre någon stormaktskonflikt i samma mening. Man kan som *Erwin Schmidl* se det som en naturlig utveckling eftersom P5 faktiskt redan deltagit i missioner som låg i deras intresse. Storbritannien bidrog exempelvis med halva styrkan i Cypern och Frankrike var den ledande nationen i Libanon.³¹ Utifrån de principer som nämns i FN:s riktlinjer från 1995 inser man att en del av de ursprungliga principerna blivit överflödiga samt att en del problem uppstått. Principerna från 1995 skiljer sig från de ursprungliga på följande punkter:

---

³⁰ För vidare läsning om fredsbevarande begreppets ursprung, se: Olonisakin, Funmi, *Reinventing Peacekeeping in Africa*, s. 32ff; för vidare läsning om den officiella och formella tillkomsten av en mission, se: United Nations Department of Peacekeeping Operations, *General Guidelines for Peacekeeping Operations*, s. 35ff

³¹ Schmidl, Erwin A, *Peace Operations between War and Peace*, s. 12

1. Ordet *samarbete* med parterna i konflikten har tillkommit, vilket antyder att den idealistiska bild som fanns 1956 har försvunnit på grund av att missioner misslyckats.
2. *Oavbrutet engagemang* har ersatt *frivilligt bidragande*, vilket tyder på att truppbidragande länder faktiskt dragit sig ur missionen av olika anledningar.
3. Benämningen *klart och genomförbart mandat* i kombination med *enhetligt agerande* har tillkommit och tyder på att missionerna vuxit sig för stora och därmed tagit på sig andra uppgifter än de ursprungligt avsåg.
4. *Kontinuerligt och aktivt stöd från säkerhetsrådet* har tillkommit vilket förmodligen innebär att säkerhetsrådets medlemmar haft en annan agenda än den av generalsekreteraren önskade i frågan om missioner.

Ur kravet på samtycke, neutralitet, opartiskhet samt begränsad våldsanvändning går det att utläsa missionernas främsta syfte som är att behålla *status quo* mellan parterna. Den traditionella definitionen gällde mellanstatliga krig men har även tillämpas på inomstatliga krig. Missionernas mål är att tillhandahålla säkerhet och stabilitet, vilket innebär att förmå parterna avhålla sig från att använda våld.³² Den internationella närvaron gör att parternas agerande blir mer genomskinligt samtidigt som missionen minskar friktionen parterna emellan såväl fysiskt som psykiskt, eftersom missionen skall fungera som en buffert dem emellan. Idealiskt föregås utstationeringen av och koordineras med intensiv diplomati. Följderna av lyckade missioner varierar beroende på om det är ett mellanstatligt eller ett inomstatligt krig. Vid den förstnämnda reducerar missionen idealt sett friktionen mellan staterna minskar och på så vis underlättar en lösning på diplomatisk väg. Fredsbevarande missioner skall alltså fungera som stöd åt fredsprocesser på parternas villkor. I ett inomstatligt krig leder en lyckad mission i slutändan till att staten antingen förblir intakt eller att nya stater skapas. *Tom Woodhouse* menar att försoning spelar en viktig roll i det första fallet och brukar därmed innefatta en rekonstruktion av den politiska makten, vilket i enighet med Fernández begrepp, civil nationstillhörighet, handlar om att ena associationerna kring staten. Konstitutionen utgör då den enande faktorn och associationerna knyts på så vis åter till staten. I de fallen har FN vanligtvis varit en ständigt närvarande faktor, i synnerhet representerad av

---

³² För vidare läsning om de fredsbevarande missionernas principer och teoretiska tillvägagångssätt, se: United Nations Department of Peacekeeping Operations, *General Guidelines for Peacekeeping Operations*, kapitel 3 & 4

fredsbevarande missioner. Missionerna har nästan uteslutande varit lyckade i de fall då missionen främst haft en övervakande karaktär, vilket förutsätter att fred återställts i landet.³³

Philip Wilkinson skriver att FN har tre handlingsalternativ vid krigsliknande tillstånd. De skiljer sig väsentligen från regelrätta krig som tjänar som en god kontrast mot dem.³⁴

Observationsmission	Fredsbevarande	Fredsframtvigande	Krig
Samtycke	Samtycke	Osäkert eller inget samtycke	Strid
Ej våld	Våld i självförsvar	Våld för att lösa uppgifter	Designerad fiende
Observera och fostra samtycke	Fostra samtycke	Kombination av att fostra samtycke och fredsframtvigande åtgärder	Krigsteknik

Den främsta skillnaden mellan fredsbevarande och observationsmissioner är egentligen den militära aktionskraften. Observationsmissioner skall som namnet antyder endast iaktta och rapportera för att skapa förtroende och överskådlighet. Fredsbevarande missioner har alltså större aktionskraft och är därmed beväpnade. De fredsframtvigande missionerna däremot är interventioner som sanktionerats av säkerhetsrådet då en konflikt eller situation i ett land utgör ett hot mot internationell fred och säkerhet. De har mandat och utrustning för att om nödvändigt inlåta sig i strid med parterna. FN:s traditionella militära handlingsalternativ kombineras vanligen med mer civila missioner, exempelvis *Civilian Police* (CIVPOL) missioner, fredsbyggande missioner och fredsmäklade missioner.

3.1 Utvecklingen av det fredsbevarande begreppet

William J. Durch påpekar mycket riktigt att en fredsbevarande mission vanligtvis initieras först då parter har hamnat i *status quo* och tröttnat på att kriga. Parterna behöver säkerhet då risken finns att fienden inte kommer att leva upp till sina åtaganden om vapenstillestånd. *Christopher Clapham* påpekar att för parternas långsiktiga mål innebär missionens närvaro en temporär respit, en möjlighet att återhämta krafter och därmed hålla igång kriget, vilket i många fall är ett mål i sig.³⁵ Durchs åsikt kan hållas som delvis sann även efter den nya typen av krig. Problemet är att den internationella närvaron ofta tvingar fram tillfälliga vapenstillestånd vilka parterna saknat avsikt att följa. De *nya krigen* är ytterst problematiska

³³ Fernández, Christian, *Medborgarskapet efter nationalstaten? – Ett konstruktivt förslag*, s. 97f; Woodhouse, Tom & Ramsbotham, Oliver, *Peacekeeping and Conflict Resolution*, s. 10f

³⁴ Wilkinson, Philip i Woodhouse, Tom & Ramsbotham, Oliver (RED), *Peacekeeping and Conflict Resolution*, s. 73

³⁵ Clapham, Christopher i Furley, Oliver & May, Roy (RED), *Peacekeeping in Africa*, s. 304ff; Durch, William J, *The Evolution of UN peacekeeping: Case Study and Comparative Analysis*, s. 2

för en extern aktör att bli involverad i, först och främst på grund av mängden aktörer. Utåt sett samlas de under en större association främst för att öka i styrka. Bryter man ned denna association inser man dess komplexitet. Kaldor skriver att under Bosnienkriget samlades aktörerna under respektive etnicitet, men samtidigt fanns en mängd olika aktörer såsom paramilitära förband, poliskårer, lokalmilis och kriminella grupper. Aktörerna hade alla olika delmål och gruppens (nationens) övergripande mål utgjorde för dem endast ett delmål, vilket också gjorde att kriget blev röriga då målen var oklara och lojaliteterna kunde beskrivas som skiftande.³⁶

Svårigheten med denna typ av krig är att hitta legitima samtalspartners eftersom representanten inte kan garantera att gruppen följer de avtal som han skriver under. Detta var ett genomgående problem i Bosnien. Dessutom är talesmännen för grupperna ofta ansvariga för det sätt som kriget förs. Våldet som jag tidigare beskrev riktas ju mot civila, vilket i kombination med krigets globaliserande faktor skapar stora flyktingströmmar över gränserna och därmed involverar fler länder i konflikten. Kaldor skriver att de civila komponenternas humanitära närvaro ofta ses som en inkomstkälla för de stridande genom "beskattning". Biståndet ämnat för att underlätta de civilas umbärande blir alltså en del av konflikten.³⁷

Med FN:s involvering i inomstatliga konflikter har en utveckling av det fredsbevarande begreppet tillåtits. Orsaken är att fredsbevarande missioner har använts i dessa *nya krig* vilket kan ses som en följd av att de externa aktörerna inte fullt ut förstod sig på dem. Traditionellt sett har inomstatliga konflikter setts om en intern angelägenhet, men på grund av krigens globaliserande karaktär har FN tvingats agera. *John Mackinlay och Jarat Chopra* skriver att ur ett militärt perspektiv så har FN:s legitima militära uppgifter utökats till: a) konventionella observationsmissioner, b) traditionellt fredsbevarande, c) fredsbevarande i förebyggande syfte, d) övervakande av vapenstilleståndsavtal mellan irreguljära trupper, e) stöd för upprätthållandet av lag och ordning, f) skydd för levererandet av humanitärt bistånd, g) garanterandet av rörelsefrihet för de internationella aktörerna, h) sanktioner och i) fredsframtvängande.³⁸ Av de nämnda är det endast B-G som utgör fredsbevarande missioner där dock G kan vara en fredsframtvängande åtgärd eftersom fredsbevarande missioner sällan har mandat för att driva igenom rörelsefrihet. G-I utgör därmed fredsframtvängande åtgärder.

På grund av att FN använt sig av fredsbevarande missioner i inomstatliga konflikter är begreppet på väg att konvergera med fredsframtvängande. I de flesta fallen initieras

---

³⁶ Kaldor, Mary, *Nya och gamla krig: organiserat våld under globaliseringens era*, s. 55ff

³⁷ Kaldor, Mary, *Nya och gamla krig: organiserat våld under globaliseringens era*, s. 114ff

³⁸ Mackinlay, John & Chopra, Jarat, *Second Generation Multifunctional Operations*, s. 116ff

missionerna som traditionella, utifrån de ursprungliga principerna, men väldigt ofta förändras mandatet under missionens gång vilket resulterar i att det initiala samtycket påfrestas. Anledningen till att mandatet förändras är relaterat till hur det initiala samtycket såg ut samt hur situationen och parternas mål uppfattats av de externa aktörerna. Enligt Clapham är en av de främsta anledningarna till missionernas misslyckande att man inte förstått parternas mål. De *nya krigens* karaktär gör att parternas rationella mål kan uppfattas som ytterst oklara, vilket främst orsakas av krigens sociala faktorer och dess effekter. Därmed begränsas i regel det initiala mandatet och parternas samtycke då de knappast kan förväntas dela missionens förväntningar och mål. Inte heller kan de förväntas dela de intervenerande styrkornas humanitära syn, då den ej är förenlig med de *nya krigens* karaktär.³⁹

I de fall då mandatet förändras har de vanligtvis fått en bredare karaktär och en ”imaginärt” vassare egg. *Steven R. Ratner* och *Charles Dobbie* är två författare som teoretiserat kring den faktiska utvecklingen av fredsbevarande missioner. Ratner utgår ifrån vad han kallar för de *tre generationerna*. Den första generationen motsvarar Hammarskjölds och Pearsons principer. Den *andra generationen* kan delas upp i en civil/politisk aspekt och en militär. Dobbies begrepp *wider peacekeeping* kan sägas motsvara Ratners militära aspekt av den *andra generationens* fredsbevarande missioner. Både Dobbie och Ratner beskriver mandatet som ett ”flytande fenomen”, vilket innebär att det förändras efter de rådande omständigheterna på ”marken”. Båda syftar till att missionerna skall kunna utföras i högst våldsamma områden. Dobbie väljer att skilja mellan operativt och taktiskt samtycke, vilket för honom innebär att det måste finnas ett generellt samtycke till missionen. Samtidigt får trupperna lov att utöka sitt taktiska våld så länge de inte möts av systematiskt våld. Han tolkar Hammarskjölds och Pearson principer som att detta får ske så länge våldsanvändandet är proportionerligt, nödvändigt och framför allt opartiskt.⁴⁰

Problemet är var gränsen skall dras och om förfarandet inte kan liknas vid att sätta en sten i rullning. Missionernas mål är i regel att behålla staten intakt, och för att kunna förhålla sig neutral i konflikten ingås en form av kontrakt med parterna. Mandatet och *Status of Force Agreement* (SOFA), som måste godkännas av parterna, anger missionens förhållningsregler.⁴¹ Även om det finns problem i att identifiera legitima och representativa parter så vore det ett kontraktsbrott om mandatet tillåtits utvidgas. Problemet med representativitet är ganska uppenbart i de flesta inomstatliga konflikter då parterna oftast utgörs av löst sammansatta

---

³⁹ Clapham, Christopher i Furley, Oliver & May, Roy (RED), *Peacekeeping in Africa*, s. 304ff

⁴⁰ Dobbie, Charles, *A Concept for Post Cold-War Peace-keeping*, s. 247; Ratner, Steven R, *The New UN Peacekeeping: Building Peace in Lands of Conflict after the Cold War*, s. 17ff

⁴¹ *Joint Task Force Commander's Handbook for Peace Operation*, kapitel 1

associationer, med en mängd aktörer som förenas under en gemensam strävan. Aktörernas egna mål uppnås lättare i en stark entitet, vilket är helt i konsensus med Nozicks teori om skyddsentiteter och deras fusion.⁴²

Oberoende av de initiala problemen vid mandatet och SOFA:s tillkomst, det vill säga kontraktens begränsning på grund av politiska kompromisser, innebär ett brott mot det att parterna drar tillbaka sitt samtycke. I de fall då parterna består av lösa associationer kan beslutet att dra tillbaka samtycket ses som ren självbevaringsdrift representanternas auktoritet riskeras. Om associationen skulle upplösas riskerar FN också förlora en förhandlingspart och på så vis riskerar hela missionen att gå om intet.

Om parterna bryter kontraktet måste det finnas möjlighet för att straffa dem, vilket är problematiskt i de fall parterna inte utgörs av stater eller associationer med internationella intressen. Men om stiftarna ej varit representativa är det svårt att hålla hela gruppen ansvarig utan att missionen riskerar att dras in i konflikten. *Mari Katayanagi* skriver att parterna i många fall inte lyckas centralt kontrollera alla områden på grund av mängden aktörer, vilket också försvårar möjligheterna att erhålla kontinuerligt samtycke på alla nivåer.⁴³ Det är alltså mot just detta problem som både Dobbie och Ratner förespråkar ett utökad användande av taktiskt våld för att genomföra mandatet. *Lars-Eric Wahlgren*, som reflekterar över sina erfarenheter från Bosnienkriget, skriver att problemet inte enbart består i att förse säkerhet åt missionens civila komponenter. Det är dessutom en i princip omöjlig uppgift såvida det inte sker i enighet med parternas vilja.⁴⁴ Dessutom opponerar sig *Sir Marrack Goulding* emot Ratners och Dobbies acceptans av att låta missionerna befinna sig i en gråzon mellan fredsbevarande och fredsframtvängande.⁴⁵ Han får stöd av *John Gerard Ruggie* som konstaterar att:

*”FN träder in i ett område som präglas av militär aktivitet – ett vagt definierat ingenmansland som ligger någonstans mellan traditionell fredsbevarande och fredsframtvängande. Därmed saknas en ledstjärna vilket gör att de förstärker det fredsbevarande konceptet för att kunna svara på nyuppkomna säkerhetsproblem.”*⁴⁶

---

⁴² Nozick, Robert, *Anarki, Stat och Utopi*, s. 167f

⁴³ Katayanagi, Mari, *Human Rights Functions of United Nations Peacekeeping Operations*, s. 49f

⁴⁴ Wahlgren, Lars-Eric i Bierman, Wolfgang & Vadset, Martin (RED), *UN Peacekeeping in Trouble: Lessons Learned from the Former Yugoslavia*, s. 168ff

⁴⁵ Goulding, Marrack, *The Evolution of United Nations Peace-keeping*, s. 461ff

⁴⁶ Ruggie, John Gerard, *Wandering in the Void: Chartering the UN's New Strategic Role*, s. 26, författarens översättning

Att fresta samtycket innebär *de facto* att agera som en part i konflikten på operativ nivå, även om missionen förblir strategiskt opartisk. I tal och skrift förekommer även *kapitel VI 1/2* mandat som motsvarar den *andra generationens* militära aktionskraft, och precis som den senare befinner sig den förra i en gråzon. Jag tenderar att hålla med Ruggie och Goulding om att detta är malplacerat. Fredsbevarande missioner baseras på sedvanerätten och inte *kapitel VI* i FN:s stadga, vilken på sin höjd ger säkerhetsrådet rätten att föreslå lämpliga åtgärder för hur tvisten skall lösas. I sammanhanget nämns vanligen också *artikel 41*, men *artikel 41* berör enbart säkerhetsrådets möjligheter att besluta och uppfordra FN:s medlemmar att frysa förbindelserna med parterna.⁴⁷ Eftersom fredsbevarande missioner utvecklades som praxis går det därmed inte att finna ett rättfärdigande i FN:s stadga. Det finns alltså ingen legal grund för den utveckling som skett, men samtidigt saknas det ett uttryckligt förbud.

I de fall då parterna drar tillbaka samtycket måste FN som organisation kunna hantera ett skeende då missionen ses som en part i konflikten. Utan samtycke är missionen inte längre fredsbevarande enligt de traditionella principerna. Det finns då ur ett militärt och ett juridiskt perspektiv två korrekta alternativ, antingen att avveckla missionen eller förse den med mandat och utrustning för att agera som en fredsframtvängande styrka. *Wolfgang Bierman & Martin Vadset* skriver att medlemsstaterna sällan är redo att korsa *Mogadishulinjen*, det vill säga då missionen uppfattas som en part i konflikten. De truppbidragande staterna vill inte utsätta sina soldater för omedelbara livshotande risker som följd av att de tar på sig fredsframtvängande uppgifter. Problematiken kan enligt Bierman och Vadset sammanfattas med följande tre punkter:

1. Framtvängande insatser kräver större och bättre tränade enheter, bättre ledningsresurser och kvalificerade specialister. Endast få nationer kan förse missionen med dem och därmed ökar beroendet av vissa nationer.
2. Större risker innebär större inblandning av nationella regeringar då de har ansvar för sina medborgare. Detta kan reducera effektiviteten i de gemensamma militära operationerna.
3. Större risker minskar viljan att förse missioner med trupper vilket minskar dess effektiviteten.⁴⁸

---

⁴⁷ *Konventionssamling i mänskliga rättigheter och humanitär rätt*, s. 16f

⁴⁸ Bierman, Wolfgang & Vadset, Martin, *UN Peacekeeping in Trouble: Lessons Learned from the Former Yugoslavia*, s. 23

Dessutom kvarstår problemet att få nationer har arméer lämpliga för fredsframtvigande missioner. *Richard Connaughton* skriver att endast Storbritannien, Frankrike, Indien och USA förfogar över högkvalitativa arméer och eftersom aspirationerna på nationellt plan är att reformera arméerna till mindre, dyrare och mer professionella så kommer de endast skickas till konflikter i nationernas intresse. Under Bosnienkriget försumrades exempelvis missionerna i Afrika av de utvecklade länderna. För fredsbevarande missioner behövs just infanteri vilket många länder har, dock är de flesta trupperna inte lämpade för långdragna missioner och än mindre fredsframtvigande.⁴⁹

Det finns alltså naturliga anledningar till varför fredsbevarande missioner bör förhålla sig fredsbevarande, då de saknar utrustning och mandat för att hantera situationer i en konflikt där de ses som en part. Därmed utesluts också Ratners så kallade *tredje generation*, för vilken UNOSOM II kan sägas ligga till underlag och som lovprisades i en artikel i UN chronicle från 1993.⁵⁰ Missionen var i realiteten en fredsframtvigande då det saknades samtycke, vilket Katayanagi instämmer i.⁵¹

3.3 Behovet av civila komponenter och deras inneboende problematik

Den *andra generationens* civila/politiska aspekter gör att missionens agenda blir mer komplex då den också innefattar en bredare innebörd av fredsbyggnad för att svara mot de *nya krigen*. För Ratner innebär den *andra generationen* att missionernas mål är att övervaka och implementera politiska lösningar i mellanstatliga eller inomstatliga krig. Missionen kan därmed ha ett huvudsakligen eller övervägande civilt mandat och sammansättning, vilket ger den en multifunktionell komposition.⁵²

Missionerna måste alltså kunna behålla sin fredsbevarande karaktär i de förhållanden som de *nya krigen* medför. För att missionen skall vara genomförbar måste den ses som legitim såväl av befolkningen som av parterna. Detta krav medför ytterligare problem eftersom missionerna i princip och idealt ersätter det som staten missunnat delar av befolkningen, stabilitet och säkerhet. *Jarat Chopra* skriver att det därmed ställs krav på missionen. Dess auktoritet måste vara rationell, funktionell och relevant för att accepteras. Befolkningens sociala och materiella behov måste tillfredställas och däri främst säkerhetsaspekten. Han får medhåll av Wilkinson som menar att de civila komponenterna är nödvändiga för att möta

---

⁴⁹ Connaughton, Richard i Furley, Oliver & May, Roy, *Peacekeeping in Africa*, s. 289ff

⁵⁰ *UN Operations: Not only expanding but breaking new grounds*, s. 44

⁵¹ Katayanagi, Mari, *Human Rights Functions of United Nations Peacekeeping Operations*, s. 60

⁵² Ratner, Steven R, *The New UN Peacekeeping: Building Peace in Lands of Conflict after the Cold War*, s. 17ff

problemen med de *nya krigens* karaktär. Anledningen till att inomstatliga konflikter bryter ut är oftast att staten reellt eller imaginärt missgynnat någon association till den grad att det samhällseliga kittet upplöses. Som en följd av att de rivaliserande entiteternas medlemmar levt sida vid sida blir identitet en viktig faktor. Precis som Fernández påpekade dras linjerna extra hårt mellan vem som inkluderas och exkluderas i den egna entiteten, vilket i vissa fall leder till att konflikten når nya sociala dimensioner. I strävan efter en egen stat eller självstyre kan etnisk rensning och folkmord därmed ses som en rationell strategi då kontrollen av territorium blir essentiellt.⁵³

Just våldet mot civila har inte adresserats tillräckligt inom FN, ingen bra lösning har uppenbarats. Civilbefolkningens säkerhet bör inte överlämnas helt åt parterna (vilket historiskt varit fallet) främst eftersom de *nya krigens* karaktär inte tillåter detta. Våldet mot civila är ett medel för att nå entiteternas strategiska mål. Därmed är våldet mot civila inte längre en oavsiktlig effekt av kriget utan en vald taktik. Dobbies och Ratners lösning på detta är en utökad definition av självförsvaret vilket då skulle inbegripa civila i nöd. Deras resonemang kan dock inte anses vara giltigt eftersom självförsvaret är ett överlevnadssätt och inte ett operationssätt. Dessutom innebär användandet av självförsvaret för att skydda civila liksom olika former av fredsbyggnad att missionen direkt stör parternas taktik och därmed oundvikligen kommer att framstå som en part i konflikten. Därmed övergår missionen oundvikligen till en fredsframtvängande.

På grund av konflikternas egentliga orsak, att någon entitet imaginärt eller reellt missgynnas, spelar de civila komponenterna en viktig roll i form av återuppbyggnad. Därmed kompletteras den militära komponenten, dock ej utan att problematik uppstår. *A. B. Fetherstone* skriver att det är problematiskt att koppla samman fredsbevarande missioner med konflikthantering i inomstatliga krig, om inte fredsbyggande komponenter är närvarande. Hans antagande stöds helt av *Michael J. Greig & Paul F. Diehls* empiriska undersökning, och *Fetherstone* tillägger att FN:s önskan att minimera sin inblandning som i exempelvis Haiti gjorde att de inte kunde förhindra våldsamheter då fredsbyggande komponenter även krävdes. De fredsbevarande missionerna är inte utrustade för att förhandla eller implementera större socioekonomiska program, vilket fredsbyggande missioner är. Detta bekräftar *Chopras* påstående att missionerna alldeles för länge koncentrerats på staten och inte de individer som utgör den. *Chopra* förespråkar statens sammanhållning och menar att missionerna endast

---

⁵³ Chopra, Jarat i Schmidl, Erwin A (RED), *Peace Operations between War and Peace*, s. 38f; Fernández, Christian, *Medborgarskapet efter nationalstaten? – Ett konstruktivt förslag*, s. 92ff; Wilkinson, Philip i Woodhouse, Tom & Ramsbotham, Oliver (RED), *Peacekeeping and Conflict Resolution*, s. 64f

utgör en tillfällig aktivitet till dess att det ramverk som staten utgör möjliggör återbördandet av de individer som ifrågasatt det.⁵⁴ Viljan att behålla staten intakt kan vara problematiskt ur minst två synvinklar; dels kan en förändrad maktbalans i sig vara förutsättningen för stabilitet och dels eftersom minoriteters ökade självbestämmandekrav kränker statens suveränitet och ofta ses som ett säkerhetspolitiskt hot.

Ytterligare ett problem är att militära mål är lättare att visualisera och genomföra än större vaga sociala mål. Då missionerna i inomstatliga konflikter innehåller stora civila komponenter blir det så kallade önskade slutläget väldigt otydligt. I synnerhet då som Fetherstone påpekar, militären förknippas med de civila komponenterna. Den interaktion med civilbefolkningen som oundvikligen uppstår försvåras av samhällens skiftande sociala karaktär samt då det saknas klara riktlinjer för trupperna.⁵⁵

Även om de civila komponenternas fördelar är tydliga så medför de även påtagliga säkerhetsmässiga problem då det civila syftet har övergått den säkerhetsmässiga grunden. I de fall då missionen agerar i högriskområden medför de civila komponenterna säkerhetsmässiga risker vilket försvårar styrningen på marken. Missionens storlek och krigens karaktär ställer nya krav på den militära komponenten i form av ökat behov av att skydda FN-personal och material. Försöken att effektivisera missionerna och öka koordinationen samt mångsidigheten för att bemöta de *nya krigens* karaktär har snarare haft en motsatt effekt. De har lett till att det fredsbevarande begreppet blivit väldigt otydligt och ur ett militärt perspektiv ineffektivt. Utveckling har skett, men endast för att svara på specifika problem samtidigt som inte ramverket eller den internationella viljan följt med. Förekomsten av civila komponenter har nödgat missionen övergå sitt initiala syfte då trupperna tagit på sig allt fler uppgifter, populärt benämnt som *mission creep*. Michael Rose skriver att de *nya kriget* för med sig en ny problematik eftersom till och leveranserna av humanitärt bistånd kan ses som en fientlig handling vilket var uppenbart i forna Jugoslavien då det förändrade maktbalansen.⁵⁶ I Somalia skedde detta på ett annat sätt eftersom biståndet sågs som en inkomst och då missionen utökades riskerade parternas planer att spolieras. Truppbidragande länder räds med all rätt detta eftersom de blir mer involverade i konflikten. Ländernas trupper riskerar då att hamna i farozonen i takt med att våldet ökar, på grund av att parternas samtycke påfrestas.

---

⁵⁴ Chopra, Jarat i Schmidl, Erwin A (RED), *Peace Operations between War and Peace*, s. 38f; Fetherston, A.B, *Towards a Theory of United Nations Peacekeeping*, s. 152f; Greig, J Michael & Diehl, Paul F, *The Peacekeeping-Peacemaking Dilemma*, s. 641f

⁵⁵ Chopra, Jarat i Schmidl, Erwin A (RED), *Peace Operations between War and Peace*, s. 38f; Fetherston, A.B, *Towards a Theory of United Nations Peacekeeping*, s. 152f

⁵⁶ Rose, sir Michael i Bierman, Wolfgang & Vadset, Martin (RED), *UN Peacekeeping in Trouble: Lessons Learned from the Former Yugoslavia*, s. 158ff

4. Empiri och analys: fredsbevarande missioners misslyckande vid inomstatliga konflikter

Vad är då en misslyckad mission? Jag definierar ett misslyckande som att missionens säkerhetsmässiga grunder inte kunnat genomföras vilket tagit fysiskt uttryck i att området kraftigt destabiliseras vilket resulterar i att:

- Missionen temporärt eller permanent tvingats överge de ursprungliga säkerhetsmässiga grunderna.

Det måste även finnas någon form av effekt orsakat av ovanstående, möjliga alternativ är att:

- Missionen tvingats temporärt eller permanent upphöra med sin aktivitet.
- Missionen övergått till en fredsframtvigande mission.

Omständigheterna som kan ha orsakat ett misslyckande kan exempelvis vara att situationen i landet har omöjliggjort missionens fortsatta existens, att samtycket dragits bort eller att finansieringen försvunnit. Det första kriteriet för de missioner som jag kommer att behandla är att kriget måste ha varit inomstatligt. Detta innebär att UNEF I och II kan uteslutas även om båda var misslyckade missioner som stationerades för att minska friktionen mellan Israel och Egypten. UNMEE är också en ren mellanstatlig mission som är stationerad mellan Etiopien och Eritrea. UNSF på Nya Guinea och UNTAG i Namibia är lite problematiska då båda missionerna kan ses som inomstatliga. UNSF skapades dock på Nya Guinea efter en tvist mellan Indonesien och Holland om öns status. UNTAG:s mandat handlade uttryckligen om tillbakadragandet av utländska trupper ur Namibia som fått självständighet när Sydafrikas administrering av området upphörde. UNPREDEP räknas också som en mellanstatlig mission även om den uppstod ur UNPROFOR som agerade i forna Jugoslavien. Mandatet handlade dock om att i förebyggande syfte minska friktionen mellan staterna. UNIFIL är kanske den mest svårbestämda missionen. Den stationerades i södra Libanon med uppgift att hjälpa regeringen återställa lag och ordning, vilket gör att det skulle kunna vara en inomstatlig mission. Dock var missionens syfte att verifiera tillbakadragandet av israeliska trupper vilket innebär att UNIFIL måste ses som en mellanstatlig mission.

Kriteriet att missionen måste vara avslutad senast år 2000 gör det lättare att utläsa vilken effekt misslyckandet har på MR inom det givna området. Detta kriterium exkluderar

missionerna i Östtimor, UNTAET och UNMISSET, som avslutades 2002 respektive 2005 och UNAMSIL i Sierra Leone som avslutades 2005. Dessutom exkluderas de än idag aktiva missionerna MONUC i Kongo, UNMIL i Liberia, MINUSTAH i Haiti och UNMIS i Sudan.

Av de resterande missionerna får ONUMOZ i Moçambique och MINURCA i Centralafrika räknas som lyckade eftersom båda lyckades genomföra respektive mandat, kanske inte helt utan problem men ändå utan några större säkerhetsmässiga risker. Mer tveksamt är UNAVEM III i Angola och UNTAC i Kambodja. De får räknas som lyckade missioner ur ett säkerhetsperspektiv även om de inte uppfyllde sina fredsbyggande funktioner vilka i sig har skapat instabilitet efter missionernas avslutande. UNMIH i Haiti får också räknas som lyckad även om stationeringen krävde att en multinationell styrka lyckades återställa säkerheten. När missionen väl utstationerats genomförde den sitt uppdrag.⁵⁷

4.1 Fem konflikter: bakgrund och samhällskontraktets upplösning

De båda inomstatliga krigen i Cypern och Kongo ägde båda rum på 60-talet men på två vitt skilda kontinenter - det till trots uppvisar de på likartade drag. Båda ägde rum i en tid då relationerna mellan öst och väst var frostiga. I båda fallen kan FN:s mål beskrivas som en önskan att begränsa konflikterna för att utelämnas stormakterna. Avkoloniseringsprojektet Kongo var allt annat än en stark stat, då den allians bestående av klaner som kämpat mot Belgien var bräcklig. Huvudkonflikten stod mellan centralregeringen i Leopoldville (Kinshasa) och södra Katanga, ledd av Moise Tshombe. Samtidigt existerade det en intern maktkamp mellan president Joseph Kasavubu och premiärminister Patrice Lumumba som båda stöddes av respektive klan. Cypern som är närbeläget Turkiet, har historiskt varit förankrad med Grekland. Ön har varit av strategisk vikt och ockuperades efter 1:a världskriget av Storbritannien. Efter interna påtryckningar enades Storbritannien, Grekland och Turkiet i februari 1959 om landets självständighet och styresätt. Cypern, precis som Kongo, kan alltså definieras som ett avkoloniseringsprojekt. Landet är till skillnad från Kongo uppdelat i två etniciteter. Av 700 000 invånare var 80 % grekcyprioter och 18 % turkcyprioter. Fördraget som fastställde styresättet innebar att turkcyprioterna fick kontrollen över 40 % av armén och 30 % av den lagstiftande församlingen, samtidigt som landets president skulle förbli grekisk och vicepresidenten - med innehav av vetorätt - turkisk.

---

⁵⁷ För vidare läsning om respektive mission, se: United Nations Department of Peacekeeping Operations - www.un.org/Depts/dpko/dpko/index.asp

I Kongo existerade det för Katangas del en säkerhetsmässig hotbild eftersom *Armée Nationale Congolaise* (ANC) inte lyckades upprätthålla säkerheten i Katanga, med följd att Tshombe bjöd in Belgien. För centralregeringen sågs detta inte endast som ett hot mot statens territoriella integritet utan även som ett ekonomiskt hot då provinsen var väldigt rik. Centralmaktens farhågor besannades i juli 1960 då södra Katanga förklarade sig självständig och därmed var konflikten ett faktum. Den förlösande faktorn i konflikten på Cypern kom med president och ärkebiskop Makarios lagförslag 1963, vilket för turkcyprioternas del innebar att de förlorade delar av sin politiska makt. Samtidigt kan förslaget ses som en naturlig utveckling på grund av regeringens ineffektivitet. Dock spädde lagförslaget på den känsliga situation som uppstod med grekcyprioternas önskan att återförenas med moderlandet.

Somalia som kan sägas utgöra en övergångsfas mellan de äldre inomstatliga krigen och de så kallade *nya krigen*. Till skillnad från Kongo var Somalia ett lyckat avkoloniseringsprojekt som efter landets självständighet den 1 juli 1960 styrdes i 9 år av en konstitutionell demokrati. General Muhammad Siyad Barre genomförde därefter en militärkupp och styrde landet fram till 1991 då han avsattes av en temporär koalition av klaner. Konflikterna i Rwanda och forna Jugoslavien påminner mer om Cypern då krigen skedde mellan olika etniciteter. Befolkningen i Rwanda bestod innan folkmordet av 8 miljoner invånare varav 85 % var hutu och 14 % tutsier. Etniciteterna, vars ursprung det tvistas om, cementerades under kolonialtiden och den belgiska administreringen under FN:s förvaltning. I samband med att den afrikanska nationalismen svepte fram över kontinenten förlorade dock tutsierna sin gynnade ställning i samband med deras ökade krav på självständighet. Den 1 juli 1962 upphörde FN:s förvaltarskap varpå Burundi och Rwanda bildades. I forna Jugoslavien försvann det samhälleliga kittet med Josip Broz Titos död 1980, vilket resulterade i kommunismens fall. 1991 förklarade sig fyra av federationens 6 länder självständiga. Bosnien-Hercegovinas befolkning bestod av 40 % muslimer, 33 % serber och 18 % kroater och Kroatiens 75 % kroater och 12 % serber.

Det maktvakuum som uppstod i Somalia efter Barres fall orsakades av rivaliteten mellan de två ledande figurerna som orsakat det, Ali Mahdi Muhammad och Muhammad Farah Aided. I samband med att landet blev ett laglöst försvann också alla möjligheter för ett samhällskontrakt då det inte längre existerade något våldsmonopol. Redan under Barres tid bestod landet av cirka 7 miljoner invånare varav 2 miljoner flyktingar, som en direkt följd av Barres misslyckade försök att 1977 återta ett omstritt område i södra Etiopien. Följderna av maktvakuemet resulterade i stora flyktingströmmar till Etiopien och Kenya, som ett direkt resultat av att jordbruk och narkotikaodlingar i södra Somalia attackerades. Cirka 4.5 miljoner

människor hamnade också under svältgränsen och därmed engagerades *non-governmental organisations* (NGO) och *United Nations High Commission for Refugees* (UNHCR) i landet vilket tillsammans med den mediala bevakningen gav konflikten en global prägel. För respektive association/klan fungerade den humanitära hjälpen som en inkomstkälla, precis som kontrollen över svarta marknaden och narkotika odlingar. Därmed existerade det en form av rivalitet enligt Nozicks modell, om än något omvänd eftersom klanerna tjänade på att det inte existerade något våldsmonopol.

I Rwanda var situationen annorlunda. Redan vid landets självständighet befann sig cirka 120 000 tutsier i landsflykt i Uganda och situationen förvärrades efter militärkuppen 1973 då Juvénal Habyarimana införde en sträng patriotisk politik. *Rwandese Patriotic Front* (RPF) bildades i Uganda för att säkra återvändandet av flyktingar och med stöd ifrån landet blev RPF en formidabel styrka och kunde därmed hota statens våldsmonopol. Den nationalistiska politiken missgynnade tutsierna men samtidigt framstod de som ett hot mot staten då kuppen i grannlandet Burundi 1993 genomfördes av just tutsier. Redan 1990 attackerade dock RPF centralmakten som med stöd ifrån Belgien och Frankrike, lyckades slå tillbaka angriparna. Under påtryckningar från *Afrikanska Unionen* (AU) tvingades Habyarimana till förhandlingsbordet och med resolution 846 (22 juni, 1993) skapades en observationsmission för att övervaka gränsen mellan Rwanda och Uganda.

I forna Jugoslavien existerade en liknande situation, där etniciteterna präglades av stark nationalism pådrivna av respektive ledare. Serbien som kontrollerade *Jugoslaviska Nationella Armén* (JNA) förespråkade federalism och såg därmed ländernas självständighet som ett säkerhetspolitiskt hot. De huvudsakliga konflikterna utspelades i Kroatien, mellan den kroatiska majoriteten och den serbiska minoriteten, samt i Bosnien mellan en koalition av muslimer och kroater mot serber. Koalitionen splittrades dock under konfliktens gång. Respektive minoritet erhöll stöd ifrån både de egna länderna samt diasporan. Detta helt i enighet med Nozicks teorier om entiteter och styrkan i enheten.⁵⁸ I Kroatien handlade kriget främst om statens territoriella integritet kontra minoritetens intresse. Bosnien var mer etniskt splittrat och kriget handlade i princip om att kontrollera territorium, vilket under FN:s närvaro innebar att försätta sig i en bra position inför förhandlingar om territoriets framtid. Eftersom det inte fanns någon stark stat påvisar Bosnien mer likheter med Somalia och såväl ekonomiska, politiska som sociala intressen stod alltså på spel.

---

⁵⁸ Nozick, Robert, *Anarki, Stat och Utopi*, s. 47f & 167f

De olika fallen sträcker sig över en tid på 30 år, likväl skiljer sig inte de generella strukturerna vilka ligger som grund för krigen. I alla fallen existerade det olika gruppbildningar kring associationer såsom etnicitet, klan eller religion. Med undantag för Bosnien och Somalia så påvisar alla fallen att en minoritet missgynnats, samtidigt som den är tillräckligt stark för att utmana statens våldsmonopol, hota dens territoriella integritet och därmed utgör ett säkerhetspolitiskt hot. I fallen Bosnien och Somalia handlar det om en omvänd struktur där statens sammanhållning faller sönder och ren självbevaringsdrift tog vid. Även om fallen generellt sätt påvisar likheter så skiljer sig hotbilderna åt. Vare sig de är ekonomiska, politiska eller sociala så fungerade de som förlösande faktorer för konflikterna.

4.2 Sju missioner: initiering och anledningen till att de misslyckades

I alla fallen involverades FN i ett relativt tidigt skede i konflikterna, med utgångspunkt att vapenstilleståndsavtalen *de facto* inte innebar slutet på själva kriget. I de båda äldre fallen använde sig FN av traditionella fredsbevarande missioner. Kongo var det första inomstatliga kriget som FN involverade sig i. Med antagandet av resolution 143 (14 juli, 1960) skapades ONUC för att hjälpa centralregeringen upprätthålla säkerheten i landet tills dess att de inhemska styrkornas möjlighet att ansvara för den befästs. Detta skedde alltså i princip samtidigt som Katanga självständighetsförklarade sig. Målet var att behålla statens territoriella integritet. På Cypern skapades den 4 mars 1964 UNFICYP genom säkerhetsrådets resolution 186, vilket innebär ungefär ett år efter det att oroligheterna brutit ut. Missionens uppgift bestod i att agera som en buffert mellan parterna, samt återställa lag och ordning för att landet skulle kunna återgå till normala förhållanden. Målet var alltså att underhålla vapenstilleståndet och undanröja hot mot *status quo*. Nicosia var dock det enda området där det existerade klara gränser mellan parterna vilket gjorde att förhållandena var snarlika de i Kongo och därmed försvårades genomförandet av uppgifterna.

Ett år efter Barres fall agerade det internationella samhället på vad som i Somalia liknade en svältkatastrof. Den hade dock frammanats av den lågintensiva konflikt som rådde i landet i vilken den humanitära hjälpen blev en del av, då den beskattades. UNOSOM I skapades genom resolution 751 (24 april, 1992) med ett vagt samtycke av parterna, för att övervaka vapenstilleståndet samt stödja leveranserna av humanitärt bistånd. Den gavs därmed en ny typ av mandat vars främsta mål var att förse säkerhet åt de egna komponenterna. Missionen motsvarar dock Ratners definition av hans *andra generation* och kan därmed också likställas med en multifunktionell mission.

I såväl Kongo som i Somalia begick FN förödande misstag i fråga om samtycket. Samtycke söktes aldrig ifrån Tshombe, förmodligen för att konflikten sågs som en intern angelägenhet vilket kan ursäktas med att Tshombe vid tillfället inte sågs som en legitim part i konflikten. Dock blev resultatet att konflikten tilläts eskalera och den interna maktkampen mellan Lumumba och Kasavubu spädde på detta skeende. Med Kasavubus stöd genomförde ANC:s befälhavare Joseph Mobutu en militärkupp. Mordet på Lumumba som vid tillfället befann sig under FN-beskydd och södra Katangas begär efter provinsens norra territorium utgjorde delar av denna upptrappning som hotade att kasta in Kongo i ett fullskaligt inbördeskrig. Som en följd bekräftade säkerhetsrådet sin beslutsamhet att värna om Kongos territoriella integritet och antog resolution 169 (24 november, 1961), vilken officiellt innebar att ONUC övergick till en fredsframtvingande mission. Kriget slutade med att Katanga återintegrerades i Kongo sedan centralmakten med stöd av FN besegrat Katanga.⁵⁹

Även om det initiala samtycket inte saknades så låg UNOSOM I utvidgning till grund för tillbakadragandet av det. 1992 anlände 500 dåligt utrustade pakistanska soldater till Somalia för att skydda de för biståndet nödvändiga hamnarna och flygplatserna. Både kvalitén och antalet på trupperna och det faktumet att det saknades samarbetsvilja från parterna gjorde att mandatet inte kunde genomföras. Säkerhetsrådet antog då resolution 775 (28 augusti, 1992), vilken utökade styrkan till 4 200 man. Från krigsherrarnas sida sågs missionen som ett hot mot deras intressen, då de gynnades av och riskerade förlora kontrollen över den kaotiska situationen som rådde. Med antagandet av resolution 794 (3 december, 1992) ersattes UNOSOM I av UNITAF. UNITAF precis som den åtföljande UNOSOM II var *kapitel VII* missioner och verkningslösa. Somalia lämnades som i samma skick som innan FN engagerat sig, laglös.⁶⁰ I både Kongo och Somalia bröt alltså FN mot Hammarskjölds och Pearsons första princip, att samtycke krävs ifrån parterna för att garantera rätt auktoritet.

Misslyckandet på Cypern låg utanför missionens kontroll. *Status quo* mellan parterna försvann 1974 då en grekisk officer vid det cypriotiska nationella gardet iscensatte en kupp med stöd av den grekiska militärjuntan. Kuppen resulterade i att Turkiet invaderade och tog kontroll över 1/3 av ön. Säkerhetsrådet, genom resolution 353 (20 juli, 1974), begärde Engand, Grekland och Turkiet att lösa den uppkomna konstitutionella krisen. Eftersom invasionen ironiskt nog ledde till att definierbara gränser uppkom och därmed kunde UNFICYP säkra en buffertzona längs det brohuvud som skapats. Som en direkt följd av invasionen blev 1/3 av öns befolkning hemlösa vilket också förändrade missionens uppgifter

---

⁵⁹ MacQueen, Norrie, *United Nations Peacekeeping in Africa since 1960*, s. 34ff

⁶⁰ MacQueen, Norrie, *United Nations Peacekeeping in Africa since 1960*, s. 196ff

till att få en mer humanitär/civil prägel för att skydda och bistå civila som fastnat i konflikten.⁶¹ Konflikten på Cypern pågår fortfarande år 2007, om än i en nedtonad version.

Missionerna i forna Jugoslavien och Rwanda kan sägas ha misslyckats på grund av att det inte fanns någon fred att bevara. UNAMIR initierades med resolution 872 (5 oktober, 1993) efter att parterna 1993 skrivit under Arushafördraget. Missionens uppgift var att övervaka det vapenstillestånd som rådde samt ansvara för säkerheten kring de områdena som RPF skulle befinna sig inom enligt fördraget. Missionen var därmed en traditionell mission då dess huvudsyfte var att separera parterna åt. Precis som i Somalia, då FN endast lyckades uppbåda 500 dåligt utrustade soldater, saknades det en internationell vilja att befatta sig med konflikten. Vid två tillfällen kunde folkmordet ha stoppats. *Department for Peacekeeping Operations* (DPKO) avslag begäran att få försvara civila mot riktat våld och även begäran att få göra tillslag mot vapengömmor i Kigali. Detta trots att ”säkra” underrättelser tydde på att hutugrupper planerade mörda tutsier och liberala hutupolitiker. Mordet på belgiska UNAMIR-soldater, vilka utgjorde missionens slagkraftigaste, skulle vara avstampet för planerna. Habyarimana, Belgien och USA meddelades om vad som var på väg att ske. Den 6 april 1994 sköts det plan som Habyarimana och Burundis president befann sig i ned, varpå planerna iscensattes. Återstoden av den belgiska kontingenten drogs tillbaka varpå UNAMIR lämnades handlingsförlamad med 1 500 dåligt utrustade soldater.

I samband med att folkmordet på tutsier påbörjats i april 1994 utbröt strider mellan regeringssoldater och RPF som lämnat de avgränsade områdena. Den 18 juli 1994 slöts vapenstillestånd efter RPF:s militärt besekrat regeringsstyrkorna. Under striderna påvisade det internationella samhället initialt en saknad vilja att involvera sig men redan månaden efter utökades mandatet igen. Med resolution 918 (7 maj, 1994) utökades UNAMIRs uppgifter i att förse *Internally Displaced Persons* (IDP), flyktingar samt civila i riskzonen med säkerhet. Utöver det skulle missionen även underlätta leveranserna av humanitärt bistånd. På grund av att utstationeringen var långsam bestämde sig säkerhetsrådet med resolution 929 (22 juni, 1994) att ge mandat åt Frankrike för att utföra en *kapitel VII* intervention, kallad *Operation Turquoise*. Därmed agerade två av säkerhetsrådet godkända missioner parallellt. Den franska framstod som allt annat än opartisk, då landet 1990 försett hutus med militärt stöd. Missionens skyddade områden gav *de facto* skydd åt den då flyende hutubefolkningen som därmed temporärt undkom rättvisa. UNAMIR:s roll trappades då kontinuerligt ned samtidigt som missionens misslyckande var ett faktum då folkmordet på cirka 800 000 tutsier inte

---

⁶¹ Fetherston, A.B, *Towards a Theory of United Nations Peacekeeping*, s. 47ff; Hill, Stephen M. & Malik, Shahin, *Peacekeeping and the United Nations*, s. 45f

förmåddes stoppas.⁶² I fallet Rwanda uppenbaras ett stort problem, det saknades kontinuerligt stöd ifrån säkerhetsrådet, vilket lyfts fram i principerna från 1995.

Det är värt att diskutera om UNAMIR blev en fredsframtvängande mission. Resolution 918 innefattade ett utökat skydd för civila vilket strider mot de ursprungliga principerna, dessutom innefattade resolutionen vapenembargo. Det fanns dock strategiskt samtycke ifrån parterna och resolutionen kunde aldrig operationaliseras vilket låg till grund för att den franska interventionen materialiserades. Därmed vill jag påstå att missionen aldrig övergick till en fredsframtvängande mission.

Det var i Kroatien som FN först utstationerade fredsbevarande trupper. Efter vapenstilleståndsavtalet mellan JNA och Kroatien etablerades UNPROFOR genom resolution 743 (21 februari, 1992), för att stabilisera den uppkomna situationen och skapa en omgivning för fred och säkerhet. De områden där den serbiska minoriteten befann sig i, norra och södra Krajina regionen, västra Slavonien och östra Slavonien, skulle delas in i fyra *United Nations Protected Areas* (UNPA). Områdena skulle demobiliseras för att inte utgöra legitima militära mål. Missionens syfte liknar UNAMIR och är därmed traditionell. Konflikten upphörde i princip aldrig eftersom JNA lämnade vapen efter sig åt den serbiska milisen. Därmed kan missionen redan initialt sägas vara misslyckad eftersom UNPA aldrig avväpnades. Därmed kunde missionen inte tillfredsställande utföra sina uppgifter och mandatet utökades vilket frestade samtycket ifrån den serbiska parten. Problemet låg dock inte i införseln av vapen utan att det redan fanns vapen inom UNPA, varifrån de kunde utföra attacker mot kroater.

Då JNA drog sig ur Kroatien blev soldater och materiell strandsatta i Bosnien vilket också gjorde att konflikten spreds och i mitten av mars 1992 skedde öppet krig mellan serber och muslimer/kroater i norra Bosnien samt Sarajevo. Därmed utökades även UNPROFOR:s mandat. Resolution 758 (8 juni, 1992) utökade missionens mandat för att stödja leveranserna av humanitärt bistånd i Bosnien samt skydda Sarajevos flygplats. Mandatet i Bosnien liknar alltså det som användes i Somalia. Tidigt visade det sig dock att det antingen saknades samtycke eller att etniciteternas representanter saknade kontroll över territoriet. Nära Goradze attackerades en FN-konvoj redan i slutet av juli 1992. Säkerhetsrådet agerade på kränkningen med att anta resolution 770 (13 augusti, 1992), vilken klargjorde att det existerade ett hot mot internationell fred och säkerhet. Även om inte *kapitel VII* nämndes så innebar resolutionen att missionen i realitet övergått till en fredsframtvängande. Därefter antogs flera resolutioner vilka gav NATO större ansvar. Det är dock resolution 819 (16 april, 1993), gällande *safe*

---

⁶² Katayanagi, Mari, *Human Rights Functions of United Nations Peacekeeping Operations*, s. 139ff

areas runt Srebrenica, Sarajevo, Tuzla, Zepa, Gorazde och Bihac, som populärt åskådliggjort missionens misslyckande. Men redan resolution 770 innebär att missionen blev en fredsframtvängande vilket tyder på att det aldrig existerat något samtycke vilket också bekräftas av NATO:s involvering. Därmed kommer inte Bosnien behandlas vidare.

Den 31 mars 1995 delades UNPROFOR upp i tre olika missioner genom resolutionerna 981, 982 och 983, UNCRO, UNPROFOR II (Bosnien) och UNPREDEP (Makedonien). Problemen för UNCRO som tog över efter UNPROFOR i Kroatien kulminerade då den Kroatiska regeringen den 1 maj 1995 iscensatte den operation Flash i den västra sektorn och operation Storm i den norra och södra varpå 90 % av den serbiska befolkningen tvingades fly. Den 15 januari 1996 avslutades missionen då mandatet visade sig otillräckligt eftersom den kroatiska staten ändå motarbetade UNCRO samt då större delen av den serbiska minoriteten flytt från de områden som UNCRO skulle ansvara för. UNTAES ersatte, den 15 januari 1996, UNCRO i Kroatien om än på annat territorium. Missionen utstationerades i Östra Slavonien, Baranja and Västra Sirium vilka till största del bestod av serber, då många flyktingar sökt sig dit. Missionens uppgift var att verka som en övergångsregering, vilket skedde i enighet med det avtal som slutits mellan minoriteten och staten. UNTAES bestod av 5 000 soldater och deras främsta uppgift, enligt resolution 1037 (15 januari, 1996), var att demobilisera områdena men även övervaka återvändandet av flyktingar samt arbeta för fred och säkerhet i regionen. Missionen var alltså en multifunktionell mission. De serbiska representanterna begärde en förlängning av mandatet vilket den kroatiska staten vägrade då den ansåg att integrationen av flyktingar tog för lång tid. UNTAES lämnade därmed områdena den 15 januari 1997 under hot om militära aktioner ifrån den kroatiska staten, om så inte skedde.⁶³ UNTAES följdes upp av en CIVPOL-mission efter det att områdena assimilerats.

Somalia tillsammans med Bosnien påvisar liknande drag. Båda missionerna ägde rum på områden där en stat skulle ha existerat. Mandaten kan båda räknas som multifunktionella samtidigt som de egentligen inte involverar parterna *per se* utan endast förse de civila komponenterna med beskydd. Missionen i Bosnien är inte en egen mission då det endast var en förlängning av UNPROFOR i Kroatien. Som tidigare konstaterat är UNPROFOR II egentligen inte en fredsbevarande mission. Intressant är att missionerna i Bosnien och Somalia övergår från säkerhetsmissioner till att bli eller ersättas med fredsframtvängande missioner. I såväl forna Jugoslavien som Somalia har, precis som Clapham poängterar och

---

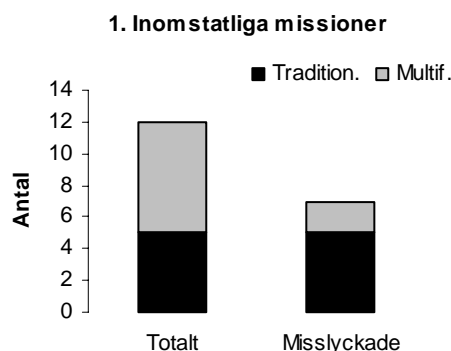
⁶³ Fetherston, A.B, *Towards a Theory of United Nations Peacekeeping*, s. 71ff; Hill, Stephen M. & Malik, Shahin, *Peacekeeping and the United Nations*, s. 105ff & 178ff; Katayanagi, Mari, *Human Rights Functions of United Nations Peacekeeping Operations*, s. 191ff & 220ff

vilket framkommer i Kaldors bok, de utomstående inte riktigt förstått parternas mål och därmed inte heller deras strategi, vilket satt missionen i direkt opposition med parterna.⁶⁴

4.3 Analys och slutsatser

Med utgångspunkt ur Nozicks modell kan FN:s funktion beskrivas som en tredjepartsdomstol. *Kapitel VI* i FN:s stadga stipulerar säkerhetsrådets möjlighet att föreslå lämpliga åtgärder för att lösa konflikter.⁶⁵ FN som politiskt forum består av suveräna stater. Staterna kan precis som statens medborgare sägas ha ingått ett kontrakt. Därmed har de vissa skyldigheter och rättigheter, exempelvis garanteras staternas suveränitet. FN skapades relativt sent, 1945, under en övergångsperiod mot det Westfaliska systemets stagnation, vari FN som institution har också haft sin del. Som nämnts i kapitel tre interagerar det internationella samhället bäst då parterna i konflikten är stater, främst då dessa kan påverkas via exempelvis handel och diplomati. För fredsbevarande missioner gäller detsamma, men främst för att antalet aktörer begränsas.

Likväl involverades FN redan på 60-talet i inomstatliga krig i samband med avkolonialiseringen. De båda fallen, Cypern och Kongo, förklarar *Virginia Page Fortna* med organisationens önskan att begränsa konflikternas spridning för att hålla stormakterna utanför.⁶⁶ Som åskådliggörs i *diagram 1* har de traditionella principerna har aldrig lyckosamt applicerats på inomstatliga konflikter. Samtliga traditionella missioner (5/5), de svartmarkerade, som initierats i inomstatliga konflikter har varit misslyckade ur aspekten att de temporärt eller permanent tvingats överge de ursprungliga säkerhetsmässiga grunderna, vilket inneburit att missionerna upphöra med sin aktivitet eller övergå till en fredsframtvängande mission.

Frågan som jag ställde i inledningen löd: *under vilka förutsättningar kan en fredsbevarande mission överta statens ansvar för samhällskontraktets säkerhetsgarantier?* Säkerhetsrådets uppgift är att värna om internationell fred och säkerhet enligt *artikel 24* i FN:s stadga, vilket är en ambivalent uppgift i samband med inomstatliga konflikter eftersom staters

⁶⁴ Clapham, Christopher i Furley, Oliver & May, Roy (RED), *Peacekeeping in Africa*, s. 304ff; Kaldor, Mary, *Nya och gamla krig: organiserat våld under globaliseringens era*, kapitel 3

⁶⁵ *Konventionssamling i mänskliga rättigheter och humanitär rätt*, s. 16f; Nozick, Robert, *Anarki, Stat och Utopi*, s. 47ff & 167f

⁶⁶ Page Fortna, Virginia, *Does Peacekeeping Keep Peace? International Intervention and the Duration of Peace After Civil War*, s. 271

suveränitet samtidigt värderas högt.⁶⁷ För att FN skall kunna temporärt agera i en konflikt utan att bryta staternas suveränitet krävs alltså i enighet med sedvanerätten någon form av händelsespecifika kontrakt, mandat och SOFA, i vilka befogenheter och mål framgår. Därmed kontrasteras fredsbevarande missioner - som kräver samtycke - mot fredsframtvingande som är rena interventioner.

Faktorerna som diskuteras i *kapitel två* och har åskådliggjorts i fallen i *kapitel fyra* innebär att en eller flera grupper missgynnats ekonomiskt, politiskt eller socialt. Detta utesluter inte att maktanspråk funnits, i synnerhet inte då staten i många fall använts eller ämnats användas för den egna entitetens syften. Då statsapparaten utnyttjats förbrukas dens legitimitet vilket gör att konstitutionen inte längre utgör en enande faktor, utan ersätts med lojalitet gentemot klaner/ethniciteter. Statens temporära eller permanenta sammanfall är därmed ett faktum. I identitetskonflikter blir detta skeende mer drastiskt än då konflikten handlar om maktanspråk. I identitetskonflikter ses den "andres" tillhörighet som ett hot, ofta är de dessutom nära förknippade med varandra (delar historia, språk eller kultur) vilket gör att reaktionerna blir desto kraftigare som en följd av behovet avstånd från "den andre".

Detta innebär att den traditionella typen av missioner inte är tillräcklig för att möta de problem som uppenbaras i inomstatliga konflikter, i alla fall inte om varaktig fred skall förekomma. I vanliga mellanstatliga krig berör FN:s roll främst vad som skulle kunna kallas för ett internationellt kontrakt stater emellan. Det existerar dock minst tre olika kontrakt parallellt:

- Samhällskontraktet mellan medborgarna och staten vilket klarlägger statens ändamål, och som i liberal mening innebär skapandet av förutsättningar som gynnar ett gott liv.
- Kontraktet mellan stater vilket i förlängningen innebar grundandet av FN.
- MR som antagits av stater som representanter för medborgarna med FN som garant.

De två förstnämnda har liknande strukturer, MR däremot ger FN och i realiteten det internationella samhället möjlighet att i princip förbigå statens suveränitet, då kontraktet gäller statens individer och ett gott styre främjar internationell fred och säkerhet. Efter 1980-talet har MR spelat en allt större roll som ett motiv till FN handlande. Enligt den liberala traditionen utgör stater folkets vilja och vid signerandet av MR-konventioner förbinds såväl staterna som FN. Gentemot medborgarna står staten som garant samtidigt som staternas

---

⁶⁷ *Konventionssamling i mänskliga rättigheter och humanitär rätt*, s. 14f

efterlevnad av MR garanteras av organisationen. FN kan därmed sägas ha ingått ett kontrakt med medlemsstaternas medborgare utöver antagandet att staterna representerar medborgarnas vilja. Detta innebär att det finns, som *Manfred Nowak* skriver, en skyldighet för FN att agera utöver att begränsa krigens spridning, vilket var fallet i Cypern och Kongo.⁶⁸

Även om staters suveränitet är på väg att erodera, spelar idén om suveräniteten en stor roll även idag. Det har aldrig varit någon diskussion om att konflikterna skall lösas genom att landet splittras. Både Chopra och Woodhouse menar att det viktigaste är att föra tillbaka individerna inom statens ramverk och genom rekonstruktion återigen låta konstitutionen utgöra den enande faktorn.⁶⁹

FN:s skyldigheter gentemot statens medborgare sammanfaller med organisationens önskan att behålla staten intakt. Missionerna tar *de facto* över delar av statens skyldigheter i samhällskontraktet för att fullfölja FN:s åtaganden, men till vilken grad beror på de problem som uppstår med inomstatliga konflikter och de *nya krigen* i synnerhet. Som påvisat i *diagram 1* är multifunktionella missioner mer lyckosamma i inomstatliga konflikter, där endast två av sju missioner (28%) har misslyckats. Resultatet kontrasterar vid en första anblick Page Fortnas, som menar att traditionella missioner (86%) har lyckas bättre efter kalla krigets slut än de multifunktionella (50%), vad gäller att behålla fred. Hennes utgångspunkt skiljer sig ifrån säkerhetsmässiga eftersom hon utgår ifrån förmågan att bevara fred och hennes siffror inkluderar även missioner som utförts av andra aktörer än FN. Dessutom skiljer sig dock definitioner av missionerna delvis åt. Page Fortna definierar exempelvis UNTAG som en inomstatlig mission. Utöver det inberäknar hon ej missioner som satts in under pågående krig, såsom Kongo och Somalia, på grund av sin utgångspunkt.⁷⁰

Inomstatliga krig och de *nya krigen* i synnerhet utkämpas som en hybrid mellan totala krig och gerillakrig med civila liksom legitima mål. Kombinationen av Claphams påstående (att missionerna ses som en temporär respit för parterna) och Page Fortnas påstående (att fredsbevarande missioner är mer troliga vid informella vapenvilor än formella avtal samt att fred är svårare att behålla vid förlikning eller stillestånd) skulle kunna förklara den senares slutsats att multifunktionella missioner är sämre på att stödja varaktig fred.⁷¹ Främst eftersom multifunktionella missioner med målet att behålla staten intakt försvårar realiserandet av

---

⁶⁸ Nowak, Manfred, *Introduction to the International Human Rights Regime*, kapitel 16

⁶⁹ Chopra, Jarat i Schmidl, Erwin A (RED), *Peace Operations between War and Peace*, s. 38f; Woodhouse, Tom & Ramsbotham, Oliver, *Peacekeeping and Conflict Resolution*, s. 10f

⁷⁰ Page Fortna, Virginia, *Does Peacekeeping Keep Peace? International Intervention and the Duration of Peace After Civil War*, s. 271, 276 & 283

⁷¹ Clapham, Christopher i Furley, Oliver & May, Roy (RED), *Peacekeeping in Africa*, s. 304ff; Page Fortna, Virginia, *Does Peacekeeping Keep Peace? International Intervention and the Duration of Peace After Civil War*, s. 276

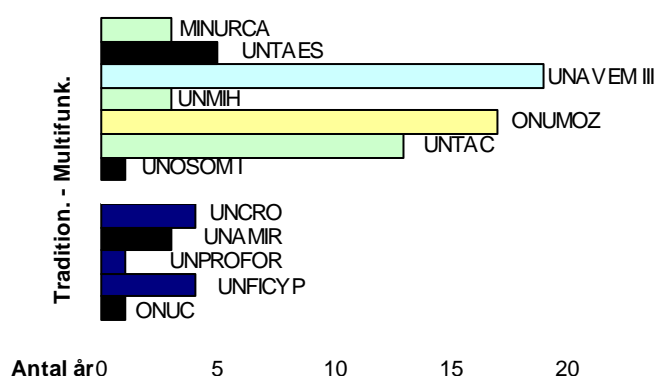
parternas mål då de inkluderar fredsbyggnad och bistånd åt civila. Därmed tenderar de att försätta situationen i vänteläge vilket gör att den riskerar att blossa upp igen.

Det finns ett samband mellan lyckade missioner och utdragna konflikter, se *diagram 2*⁷², vilket också Page Fortna bekräftar.⁷³ Avsaknaden av vetohinder efter kalla krigets slut har öppnat möjligheten att agera i fler konflikter. Orsaken till att missioner stationeras tidigt i konflikter beror på krigens karaktär, som resulterar i grova MR-kränkningar samt flyktingströmmar vars uppmärksamhet förmedlas via närvaron av media och NGO:s. FN tvingas då agera i konflikter där parterna ej nått *status quo*, något som i samband med oförståelsen för parternas mål resulterar i begränsade mandat som sedan måste utökas.

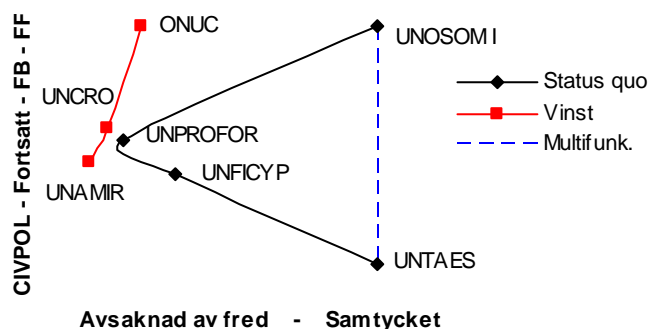
I samtliga misslyckade missioner har FN agerat tidigt; likväl finns det en beslutsamhet inom FN att lösa konflikterna, vilken kan orsakas av en önskan att bibehålla någon form av auktoritet för fortsatta relationer. Vad *diagram 3*⁷⁴ åskådliggör är att i samtliga fall har de misslyckade missionerna fortsatt, följts upp eller trappats upp såvida inte en av parterna vunnit kriget. I Kongo övergick missionen till en framtvingande, och såväl UNAMIR som UNCRO fortsatte sin aktivitet om än begränsat.

De multifunktionella missionernas misslyckande orsakades av att samtycket drogs tillbaka, och i båda fallen var orsaken de civila aspekterna av missionerna. I Somalia fanns

2. Konflikternas påbörjan till missionens initiering

3. Misslyckade missioner

⁷² Beräkningen utgår ifrån när konflikten kan sägas ha påbörjats och fram tills missionen initierats. De mörka staplarna avser de misslyckade missionerna. För vidare information se *Tabell 1* i *appendix A*. I några fall föregicks utstationeringen av missioner vilket de facto inte ökat möjligheterna för att missionen skulle lyckas. UNCRO, UNTAES, UNAVEM III och MINURCA föregicks alla av andra missioner. UNAVEM III och UNMIH följdes båda av missioner och i Haiti finns det fortfarande ingen fred efter 14 års konflikt.

⁷³ Page Fortna, Virginia, *Does Peacekeeping Keep Peace? International Intervention and the Duration of Peace After Civil War*, s. 287

⁷⁴ X-axeln anger orsaken till misslyckandet, om det saknades fred eller om det berodde på att det befintliga samtycket försvann. Vid avsaknaden av fred så har det funnits samtycke trots att parterna fortsatt eller temporärt påbörjat striderna, vilket resulterat i att missionen misslyckats temporärt eller permanent upphört. Y-axeln anger vilken typ av mission som följt den misslyckade: FB = fredsbevarande, FF = fredsframtvingande, Fortsatt = att missionen fortsatt med förändrat mandat. Med vinst menas att den ena parten betvingat den andra och med *status quo* menas att förhållandet var likadant vid missionens avslutande som innan dess initiering. Multifunk. anger de två multifunktionella missionerna. Baseras på *Tabell 2* i *appendix A*

ingen stark part och på grund av oförmågan att genomföra de civila målen utökades mandatet, vilket gjorde att missionen sågs som ett hot av parterna. Det humanitära biståndet sågs som en inkomstkälla för parterna. Till skillnad från UNOSOM I misslyckades UNTAES på grund av att de civila målen ej kunde realiserats, vilket kan ha varit en ursäkt för den kroatiska staten att ta över kontrollen. I det kroatiska exemplet var situationen relativt stabil då det existerade en stark part, därmed verkar FN nöjt sig med att inneha en övervakande roll i form av en CIVPOL-mission. Så var inte fallet i Somalia som var ett laglöst land. UNOSOM I utgör ett exempel på FN:s strävan efter någon form av legitim auktoritet. Missionen följdes av två misslyckade fredsframtvigande missioner. Fallen Somalia och Kongo bekräftar Page Fortnas slutsatser gällande fredsframtvigande missioners oförmåga att leda till varaktig fred.⁷⁵

De traditionella missionerna misslyckades däremot på grund av att det inte fanns någon fred att bevara. ONUC och UNPROFOR kan sägas ha varit initiala misslyckanden medan UNFICYP, UNAMIR och UNCRO misslyckades på grund av att den väpnade kampen återupptogs. I fallet med ONUC uppsöktes aldrig samtycke ifrån en av parterna och därmed definieras missionen som att det inte fanns någon fred att bevara. I samtliga fall har missionerna fortsatt eller följts av nya missioner. Partiella undantaget är UNCRO eftersom den kroatiska rensningen gjorde missionen överflödig, likväl fortsatte missionen ytterligare 5 månader. Likaså existerar ett samband mellan ovanstående och hur FN hanterat misslyckandet. Endast i två fall har FN agerat felaktigt, vilket innebär att missionerna inte övergått till fredsframtvigande (ONUC) eller temporärt eller permanent avslutats (UNFICYP och UNCRO). Medan UNPROFOR (identitetskonflikt) hamnade i en gråzon mellan fredsbevarande och fredsframtvigande så präglades UNAMIR (identitetskonflikt) av inaktivitet på grund av avsaknaden av internationell vilja. Som Wahlgren poängterade; att separera de stridande åt är en i princip omöjlig uppgift såvida det inte sker i enighet med parternas vilja.⁷⁶ I båda fallen blev missionerna i praktiken multifunktionella, vilket påfrestar samtycket ifrån parterna såsom beskrivits i *kapitel tre*. Att utöka mandatet under missionens gång bryter i princip det ingångna kontraktet, vilket UNOSOM I som ett extremfall avspeglar.

Den andra frågan som ställdes i inledningen löd: *hur påverkas situationen i det givna området av att missionernas verksamhet plötsligt upphör?* I efterhand inser jag att denna fråga är väldigt ambitiös och kräver en egen undersökning. MR är svåra att värdera och mäta, därmed går det inte heller att jämföra olika fall då konflikterna avsevärt skiljer sig åt. Det går

---

⁷⁵ Page Fortna, Virginia, *Does Peacekeeping Keep Peace? International Intervention and the Duration of Peace After Civil War*, s. 283

⁷⁶ Wahlgren, Lars-Eric i Bierman, Wolfgang & Vadset, Martin (RED), *UN Peacekeeping in Trouble: Lessons Learned from the Former Yugoslavia*, s. 168ff

likväl att konstatera hur situationen efter missionerna såg ut, med undantag för Kongo som är ett för gammalt fall och på grund av den instabilitet som varat fram till dagens datum. Likaså är information om MR-situationen i Somalia efter UNOSOM I för knapphändig. I den enda tillgängliga *Human Rights Watch* (HRW) rapporten, från 1997, framgår det att de islamska domstolarna i Mogadishu börjat återställa någon form av ordning om än via godtyckliga domar enligt islamska lagar.⁷⁷ Likaså är informationen gällande situationen efter invasionen på Cypern relativt begränsad, vad som kan bekräftas är att nästan 1/3 av befolkningen blev hemlösa och att olika former av etnisk diskriminering förekom.⁷⁸ På grund av de sociala likheterna Cypern delar med Kroatien och Rwanda är det tänkbart att situationen liknar dessa om än i mindre utsträckning, då etniciteterna på Cypern hölls relativt avskiljda från varandra.

I Kroatien och Rwanda var situationen värre, främst på grund av krigens karaktär. I Kroatien rapporterade HRW om riktat våld mot återvändande minoriteter, närmare bestämt flyktingar och IDP. Detta avspeglar krigets identitetskaraktär. Rapporter om systematisk diskriminering bland annat genom lagar finns också.⁷⁹ Bilden av Rwanda är värre, förmodligen på grund av det folkmord som genomfördes och då kriget slutade med en militär seger för minoriteten som utsattes för folkmordet. HRW:s rapporter från 1996-2000 beskriver hur hutus i flyktingläger var för rädda för att återvända. HRW rapporterar också om långa frihetsberövanden och tortyr. I Gitaramafängelset satt 1996 10 gånger så många fångar som fängelset egentligen rymde. Det berättas också om massakrer i flyktingläger då militären försökte förmå flyktingar att återvända hem.⁸⁰ Som kontrast tjänar Moçambique ett gott exempel. Missionen initierades efter ett långvarigt krig och följdes 1995 av en CIVPOL-mission. Efter valet 1994 (90% uppges ha röstat) förhåller sig landet relativt stabilt med några enstaka incidenter i 1998 års rapport. Vid år 2000 rapport hade alla anmälningar minskat.⁸¹

Med tanke på folkmorden och den etniska rensningen som förekom i de misslyckade missionerna är det inte konstigt att det visas liten respekt för mänskliga rättigheter. Rapporterna påvisar i grova drag kontraster som ger indikationer om att situationen efter en misslyckad mission skiljer sig från en lyckad. Dock är det svårt att dra några definitiva slutsatser baserade på dem.

Jag vill med detta påstå att de omständigheter som fredsbevarande missioner kan initieras under är allt för triviala. Kravet för att en fredsbevarande mission skall initieras är samtycke

---

⁷⁷ Human Rights Watch, *World Report: Somalia 1995, 1996, 1997, 1998*

⁷⁸ Hill, Stephen M. & Malik, Shahin, *Peacekeeping and the United Nations*, s. 45f

⁷⁹ Human Rights Watch, *World Report: Kroatien 1998, 1999, 2000, 2001, 2002*

⁸⁰ Human Rights Watch, *World Report: Rwanda 1996, 1997, 1998, 1999, 2000*

⁸¹ Human Rights Watch, *World Report: Moçambique 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000*

från parterna. Vad som uppenbarats i fallen är att det dessutom måste finnas en stark part att interagera med och att konflikten bör ha varit utdragen. Vad detta innebär är att missionen främst bör ha en övervakande karaktär vilket förutsätter att fred är på väg att uppnås. Tillskillnad från den ideala situationen som nämnts, kräver inomstatliga konflikter att FN agerar tidigt, dels för att minimera risken att kriget sprider sig och dels för att minska det humanitära lidandet. Tidigt agerande innebär att parterna oftast inte nått status quo vilket i kombination med problemen för utomstående att förstå parternas mål leder till att fel missioner initieras. Fem av sju misslyckade missioner var traditionella vilket tyder på att mandatet varit för begränsade. Att missionen initieras innan parterna nått *status quo* innebär också att de kommer se missionen som en temporär respit och att de kommer genomdriva sina mål oavsett dess närvaro. Ett *moment 22* uppstår alltså med kravet att agera tidigt i konflikterna vilket också drastiskt ökar risken för att missionerna misslyckas.

Att missionerna misslyckas är oacceptabelt, Grieg & Diehl skriver att ur medlings-synpunkt är en misslyckad mission värre än ingen alls.⁸² Ur en humanitär aspekt går det inte att rikta lika hård kritik, men jag vill påstå att den vaga korrelation som påvisats mellan misslyckade missioner och MR-situationen är tillräcklig för att inse vikten av ett robust agerande. Eftersom FN måste agera tidigt i konflikterna håller jag sålunda med Ratner och Dobbie om att det behövs kraftfullare agerande. Jag anser emellertid inte att begreppet fredsbevarande missioner bör utvecklas, eftersom det vilar på principer stöpta ur den realitet som existerade då de tillkom. Principerna är helt enkelt inte fullt applicerbara på dagens inomstatliga konflikter. Sålunda behövs någon form av alternativt koncept bestående av:

- Robust mandat – vilket inte är troligt tidigt i konflikterna då det förhandlas fram med parterna.
- Fredsbyggnad – som är svår att genomföra under våldsamma förhållanden.
- Säkerhetsmässig komponent – som kan förse såväl internationella aktörer som civilbefolkningen med skydd. Likaså behöver den kunna interagera med civilbefolkningen.

Det inneboende kravet på samtycke är i kombination med behovet att agera tidigt i konflikterna helt enkelt inte förenligt med lyckade fredsbevarande missioner.

---

⁸² Greig, J Michael & Diehl, Paul F, *The Peacekeeping-Peacemaking Dilemma*, s. 643f

4.4 Avslutande kommentarer

Fallen som slutsatserna delvis baseras på är inte helt utan problem. En av anledningarna är att de baseras på sju fall varav tre är i samma land och därmed behövs det mer empiriska exempel. Dessutom saknas det ett definitivt kausalt samband mellan misslyckade missioner och den situation som rådde efter missionens avslutande. För att fastställa detta samband krävs en djupare studie som även inkluderar lyckade missioner. Det är ett ambitiöst projekt som förespråkas, eftersom MR-situationen före konflikten och efter missionernas avslutande måste värderas och kvantifieras för att stärka korrelationen mellan misslyckade missioner och potentiella MR-katastrofer. Omfattningen av den undersökning som förespråkas vida överstiger därmed min egen, vilken i princip uppmärksammar ett område som fått för lite utrymme av forskare och ger därmed inga definitiva svar. Den kan därmed ses som inspiration eller en utgångspunkt för forskning.

Appendix A: Tabeller

Tabell 1. *Fredsbevarande missioner*⁸³

Namn	Region	Varaktighet	Konfliktens start ⁸⁴	Typ av krig	Konflikts orsak ⁸⁵	Mission. slut ⁸⁶	Missions typ ⁸⁷
ONUC	Afrika	1960-1964	1960	Inomst.	Makt/entit	Vinst	Traditionell
UNTAG	Afrika	1989-1990	1966	Mellanst.	Självst.	Förlikning	Traditionell
ONUMOZ	Afrika	1992-1995	1975	Inomst.	Makt/entit	Förlikning	Traditionell
UNOSOM I	Afrika	1992-1992	1991	Inomst.	Makt/entit	Status quo	Multifunk.
UNAMIR	Afrika	1993-1996	1990	Inomst.	Identitet	Vinst	Traditionell
UNAVEM III	Afrika	1995-1997	1976	Inomst.	Makt/entit	Nedtrappn.	Multifunk.
MINURCA	Afrika	1998-2000	1994	Inomst.	Makt/entit	Förlikning	Multifunk.
UNMIH	Amerika	1993-1996	1991	Inomst.	Maktspel	Nedtrappn.	Multifunk.
UNSF	Asien	1962-1963	1949	Mellanst.	Friktion	Förlikning	Traditionell
UNTAC	Asien	1992-1993	1978	Inomst.	Makt/entit	Förlikning	Multifunk.
UNFICYP	Europa	1964-idag	1960	Inomst.	Identitet	Status quo	Traditionell
UNPROFOR	Europa	1992-1995	1991	Inomst.	Identitet	Status quo	Traditionell
UNCRO	Europa	1995-1996	1991	Inomst.	Identitet	Vinst	Traditionell
UNPREDEP	Europa	1995-1999	1991	Mellanst.	Friktion	Status quo	Traditionell
UNTAES	Europa	1996-1998	1991	Inomst.	Identitet	Vinst	Multifunk.
UNEF I	Mellanöst.	1956-1967	1956	Mellanst.	Landområde	Krig	Traditionell
UNEF II	Mellanöst.	1973-1979	1973	Mellanst.	Landområde	Krig	Traditionell
UNIFIL	Mellanöst.	1978-idag	1975	Mellanst.	Friktion	Status quo	Traditionell

Tabell 2. *Misslyckade missioner i inomstatliga krig*

Namn	Varakt.	Region	Konfliktens orsak	Typ	Missl. orsak ⁸⁸	Mission. slut	Följd ⁸⁹
ONUC	1960-1964	Afrika	Makt/entitet	Tradit.	Samtycket	Vinst	FF
UNOSOM I	1992-1992	Afrika	Makt/entitet	Multif.	Samtycket	Status quo	FF
UNAMIR	1993-1996	Afrika	Identitet	Tradit.	Ingen fred	Vinst	Fortsatt
UNFICYP	1964-idag	Europa	Identitet	Tradit.	Ingen fred	Status quo	Fortsatt
UNPROFOR	1992-1995	Europa	Identitet	Tradit.	Ingen fred	Status quo	Fortsatt
UNCRO	1995-1996	Europa	Identitet	Tradit.	Ingen fred	Vinst	FB, Observ.
UNTAES	1996-1998	Europa	Identitet	Multif.	Samtycket	Vinst	CIVPOL

⁸³ Informationen är hämtad ifrån United Nations Department of Peacekeeping Operations hemsida och finns sammanfattad i Appendix A.

⁸⁴ Den ungefärliga tidpunkten då konflikten bröt ut i väpnad kamp.

⁸⁵ Krigets anledning. I de inomstatliga krigen präglas orsakerna av grupp anspråk antingen i form av identitetskrig eller vad jag benämner som makt/entitet med vilket menas en grupps aspirationer på makt. I de mellanstatliga krigen handlar det främst om friktion mellan två stater eller krav på landområden. Undantaget är UNTAG som räknas som en mellanstatlig mission men var ett frihetskrig.

⁸⁶ Situationen i den tillfälliga konflikten vid missionens slut: krig = krig bröt ut, vinst = en av parterna betvingade den andre, *status quo* = situationen var densamma innan som efter missionen, förlikning = att parterna nådde en fredlig lösning, nedtrappning = att konflikten temporärt trappades ner efter missionens avslut.

⁸⁷ Vilken generation missionen kan sägas ha haft initialt baserat på mandatet och kompositionen.

⁸⁸ Orsaken till att missionen kan anses som misslyckad: samtycket = det aldrig existerat något samtycke eller att parterna dragit bort sitt samtycke, ingen fred = det fanns ingen fred att bevara. UNFICYP är ett undantag eftersom missionen temporärt fick upphöra då Turkiet invaderade Cypern.

⁸⁹ Vad som följde av att missionen misslyckade: FF = fredsframtvingande, FB = fredsbevarande, fortsatt = missionen fortsatte även efter misslyckandet men med förändrat mandat.

Appendix B: Fredsbevarande missioner⁹⁰

Afrika

ONUC 1960-1964 Kongo-Katanga (*Opérations des Nations Unies au Congo*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 143 (14 juli, 1960)

Missionen skulle i samspråk med Kongos regering förse landet med militär hjälp om så skulle vara nödvändigt tills dess att FN:s tekniska hjälp åt de nationella säkerhetsstyrkorna möjliggjorde dessa att fullfölja sina uppgifter. ONUC skulle säkra tillbakadragandet av belgiska trupper, hjälpa regeringen upprätthålla lag och ordning samt förse regeringen med teknisk stöd.

Utgifter⁹¹: 400,1 milj. dollar   Militär personal⁹²: 19 828⁹³   Diverse civil personal⁹⁴

Kommentarer: Genom resolution 161 (21 februari, 1961) utökades befogenheterna till att förhindra ett inbördeskrig med alla medel nödvändiga. Resolution 169 (24 november, 1961) fastslog truppernas befogenhet att vidta kraftiga åtgärder och våld om nödvändigt. Det var den första missionen som leddes av generalsekreterarens representant och med mandat på obegränsad tid. Missionen övergick till en fredsframtvängande då det inte fanns någon fred att bevara.

UNTAG 1989-1990 Namibia (*United Nations Transition Assistance Group*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 632 (16 februari, 1989)

Missionen skulle säkra en tidig självständighet för Namibia genom fria och rättvisa demokratiska val. UNTAG skulle också se till att fientliga aktioner upphörde genom att säkerställa att trupperna stannade på sina baser och i det sydafrikanska fallet att de drogs ur Namibia. Alla diskriminerande lagar skulle återkallas, politiska fångar släppas och namibiska flyktingar skulle tillåtas återvända. Lag och ordning skulle upprätthållas opartiskt.

Utgifter: 368,6 milj. dollar   Militära personal: 4 493⁹⁵   CIVPOL: 1 500 samt övrig civil personal: 3 000⁹⁶

Kommentarer: Den 22 november 1989 hade alla sydafrikanska trupper lämnat Namibia.

ONUMOZ 1992-1995 Moçambique (*Operação das Nações Unidas em Mocambique*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 797 (16 december, 1992)

Missionen skulle stödja implementeringen av fredsavtalet från oktober 1992. ONUMOZ uppgift var att verifiera vapenstillståndet varaktighet, separera och avvärpa parterna samt samla in, lagra och förstöra vapen. ONUMOZ skulle också övervaka tillbakadragandet av utländska trupper, avvärpa irreguljära trupper, förse rörelsefrihet och säkerhet för FN-personal och deras utrustning. Missionen skulle även förse teknisk hjälp vid valprocesser samt koordinera och ge skydd åt humanitära missioner.

Utgifter: 492,6 milj. dollar   Militära personal: 6 979 varav militära observatörer: 354   CIVPOL: 1 144 samt övrig civil personal: 1 761

Kommentarer: I oktober 1994 hölls det första fria valet och det övervakades av internationella valobservatörer. Missionens mandat tog formellt slut 9 december, 1994 men de fortsatte sina uppgifter fram till dess missionen fullt ut likviderades i januari 1995.

---

⁹⁰ United Nations Department of Peacekeeping Operations - www.un.org/Depts/dpko/dpko/index.asp

⁹¹ Om inget annat anges så avser utgifter för hela missionen

⁹² Om inget annat anges så avser siffran missionens initialt auktoriserade styrka.

⁹³ Styrkans storlek i juli 1961

⁹⁴ Om inget annat anges så avser siffran missionens initialt auktoriserade styrka.

⁹⁵ Maximal stationering.

⁹⁶ Maximal stationering.

UNOSOM I   1992-1993   Somalia (*United Nations Operation in Somalia*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 751 (24 april, 1992)

Missionen skulle övervaka vapenstilleståndet i Mogadishu, förse skydd och säkerhet åt FN:s personal, säkra leveransen av utrustning och förnödenheter vid flygplatser och hamnar samt att eskortera humanitär hjälp till stan och dess närmaste omgivning.

Utgifter: 42,9 milj. dollar   Militära personal: 4 269 varav militära   Diverse civil personal
observatörer: 50

Kommentarer: Genom resolution 775 (28 augusti, 1992) utökades styrkan och dess arbetsområde för att kunna skydda humanitära konvojer. Resolution 794 (3 december, 1992) gav mandat åt en UNITAF för att skapa en säker omgivning då situationen i Somalia förvärrats ytterligare.

UNAMIR   1993-1996   Rwanda (*United Nations Assistance Mission for Rwanda*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 872 (5 oktober, 1993)

Missionen skulle stödja implementeringen av Arushafördraget från augusti 1993. UNAMIRs uppgift var att hjälpa till att upprätthålla säkerheten i Kigali, övervaka vapenstilleståndsavtalet samt etablera en utökad demilitariserad zon. UNAMIR skulle också företa sig demobiliserings processer, övervaka en säker situation under övergångsregeringens styre fram till valet, hjälpa till vid minröjning samt stödja och koordinera leveransen av humanitärt stöd i samband med missionen.

Utgifter: 453,9 milj. dollar   Militära personal: 2 548 varav militära   CIVPOL: 60 samt diverse civil
observatörer: 331   personal

Kommentarer: Efter att ha ändrat missionens mandat genom resolutionerna 912 (21 april, 1994) och 918 (17 maj, 1994) trappades missionen ner genom resolution 995 (9 juni, 1995). Resolution 1029 (12 december, 1995) förändrade missionens uppgifter till att säkra återbördandet av flyktingar och IDP.

UNAVEM III   1995-1997   Angola (*United Nations Angola Verification Mission*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 976 (8 februari, 1995)

Den fredsbevarande missionen uppdrag var att hjälpa parterna följa det överenskomna Lusaka protokollet (20 november, 1994) samt relevanta resolutioner. De skulle stödja Angola i landets återuppbyggnads fas, medla mellan parterna samt övervaka och verifiera utökningen av regeringens auktoritet. Missionens ansvarade även för att övervaka vapenstilleståndet, trupperelser, demobilisering av UNITA samt insamlingen av gruppens vapen. Dessutom skulle missionen säkra den nationella polisens neutralitet och ge stöd åt fredsstödjande processer såsom stöd vid minröjning.

Utgifter: 887,19 milj. dollar   Militär personal: 7 350 varav   CIVPOL: 260 samt övrig civil
observatörer: 350   personal: 795

Kommentarer: Missionen följdes av en observations mission, *Missão de Observação das Nações Unidas em Angola* (MONUA), vilket tyder på att förhållandena förbättrades även om de ej blev helt bra.

MINURCA   1998-2000   Central Afrika
(*Missions des Nations Unies en République Centrafricaine*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 1159 (27 mars, 1998)

Missionen skulle stödja upprätthållandet av säker omgivning och stabilitet vilket även inkluderade rörelsefrihet, främst i Bangui och dess närmaste omgivning. MINURCA skulle också hjälpa de nationella säkerhetsstyrkorna upprätthålla lag och ordning samt försvara viktiga byggnader i Bangui. I truppernas uppgifter ingick även att övervaka och verifiera all lagring och förstörelse av vapen, säkra rörelsefriheten och förse säkerhet åt FN:s personal och egendom. De skulle även hjälpa till vid internationella ansträngningar gällande träning av en nationell polisstyrka samt förse teknisk stöd vid de rättsliga processerna gällande valet.

Utgifter: 101,3 milj. dollar   Militära personal: 1 350   CIVPOL: 24 samt övrig civil personal: ca 238

Kommentarer: I resolution 1271 (22 oktober, 1999) bestämde säkerhetsrådet att förlänga mandatet för att sedan genom resolutionerna 1201 (15 oktober, 1998) och 1230 (26 februari, 1999) låta missionen hjälpa till vid valet som ett steg i en gradvis övergång till en fredsbyggande mission. MINURCA efterträdde en *kapitel VII*-sanktionerad mission.

UNAMSIL   1999-2005   Sierra Leone (*United Nations Mission in Sierra Leone*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 1270 (22 oktober, 1999)

Missionens uppgift var att samarbeta med regeringen och andra parter för att implementera avtalet från 18 maj, 1999. Styrkan skulle ge stöd åt regeringen vid avvapning och demobilisering samt stationeras ut vid nyckelpositioner i landet. Mandatet inkluderade att förse säkerhet och rörelsefrihet åt FN-personal samt säkra leveransen av humanitärt stöd. Som en del av fredsbyggande åtgärder skulle styrkan stödja de civila komponenternas arbete i samband med valet och uppmuntra parterna till förtroendeskapande åtgärder.

Utgifter: 2,8 miljarder dollar   Militära personal: 17 760 varav militära observatörer: 260   CIVPOL: 170 samt diverse civil personal

Kommentarer: Under resolution 1289 (7 februari, 2000) och resolution 1346 (30 mars, 2001), utökades mandatet ytterligare. Genom den sistnämnda resolutionen förändrades mandatet till att hjälpa regeringen utöka sin auktoritet samt återställa lag och ordning. Missionen föregicks av en fredsframtvängande *Economic Community of West African States* (ECOWAS) mission samt en observationsmission, *United Nations Observer Mission in Sierra Leone* (UNOMSIL). UNAMSIL följdes av en fredsbyggande mission.

MONUC   1999-idag   Kongo (*Mission des Nations Unies en République démocratique du Congo*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 1291 (24 februari, 2000)

Mandatet gav missionen i uppgift att övervaka vapenstilleståndsavtalet och utreda brott mot det, att etablera och underhålla en dialog mellan parterna, avvapna, demobilisera, underhålla upphörandet av fientlig handlingar, återintegrera soldater i det civila livet samt övervaka tillbakadragandet av utländska trupper. Missionen skall även arbeta med parterna i frågan om att släppa militära fångar samt få dem att samarbeta med humanitära organisationer. Inom missionens kapacitet skall trupperna även övervaka leveranser av ammunition samt ge stöd åt leveransen av humanitärt stöd och övervaka MR-förhållandet, särskilt med utsatta grupper i åtanke såsom barnsoldater och kvinnor samt.

Utgifter: 1,539 miljarder dollar⁹⁷   Militär personal: 6 037 varav militära observatörer: 500   Diverse civil personal

Kommentarer: Missionens storlek och mandat utökades genom resolution 1565 (1 oktober, 2004). Den 1 oktober 2004 bestod missionen av 17 175 militär personal. I missionens ursprungliga mandat fanns befogenheter att under *kapitel VII* skydda FN-personal och dess utrustning samt skydda individer under omedelbart hot. Missionen gick ifrån en fredsbevarande till en fredsframtvängande mission då det inte fanns någon fred att bevara.

---

⁹⁷ Budget för perioden mellan den 1 juli 2005 till den 30 juni 2006

UNMEE   2000-idag   Etiopien-Eritrea (*United Nations Mission in Ethiopia and Eritrea*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 1320 (15 september, 2000)

Missionens uppgift är att övervaka upphörandet av fientliga aktioner samt att underlätta upprätthållandet av de säkerhetsavtal som slutits. Trupperna uppgift inkluderar även att övervaka parternas positioner samt en *tillfällig säkerhetszon* (TSZ). Uppgifterna inkluderar också koordinering och stöd åt röjning av minor inom TSZ och i dess närhet samt att koordinera och ge stöd åt humanitära aktioner i TSZ och dess närhet.

Utgifter: 185,99 milj. dollar⁹⁸   Militära personal: 4 430 varav militära   Diverse civil personal
observatörer: 230

Kommentarer: I oktober 2005 begränsade Eritrea FN:s helikopter bevakning då de ansåg att FN gynnade Etiopien. De begärde även att FN:s styrka skulle minska med 300 anställda.

UNMIL   2003-idag   Liberia (*United Nations Mission in Liberia*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 1509 (19 september, 2003)

Missionens uppgift är att stödja implementeringen av vapenstilleståndsavtalet genom att övervaka och rapportera om brott mot det, samt att skapa säkra områden och övervaka avvapningen inom dessa. Bland missionens uppgifter ingår även att genomföra frivillig avvapning samt skydda viktiga områden såsom hamnar, flygplatser och infrastruktur. UNMIL skall även förse FN-personal och dess utrustning med skydd samt inom dess kapacitet även individer under omedelbart hot. Missionen skall också stödja leveransen av humanitärt stöd genom att skapa en säker omgivning. Till missionens uppgifter hör även att i samarbetet med bland annat ECOWAS hjälp till att reformera polis och militär. Slutligen skall missionen även hjälpa övergångsregeringen att skapa en säker omgivning och i samarbete med ECOWAS samt hjälpa övergångsregeringen återfå administreringen över naturtillgångar samt skapa nödvändiga institutioner och ge stöd åt valet som ägde rum 2005.

Budget: 760,57 milj. dollar⁹⁹   Militära personal: 15 410 varav militära   CIVPOL: 1 150 samt diverse civil
observatörer: 250   personal

Kommentarer: Genom resolution 1638 (11 november, 2005) utökades missionens uppgifter till att under *kapitel VII* gripa den förre presidenten Charles Taylor om han skulle återvända till Liberia. Missionen tog över efter en fredsbevarande ECOWAS mission.

UNMIS   2005-idag   Sudan (*United Nations Mission in the Sudan*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 1590 (24 mars, 2005)

Missionens uppgift är att övervaka implementeringen av vapenstilleståndsavtalet genom att övervaka trupprörelser, hjälpa till vid demobilisering och avvapning med särskild betoning på kvinnor och barnsoldater. Bland uppgifterna ingår även att skapa förståelse för UNMIS närvaro och fredsavtalet genom informationskampanjer. I samarbete med multilaterala avtal skall UNMIS ta upp behovet av nationell försoning, hjälpa parterna vid implementeringen av Sudan som rättstat, säkra adekvat MR närvaro samt att förse parterna med råd och teknisk stöd inför valet. Missionen skall också säkerställa och koordinera humanitär hjälp samt återbörda flyktingar. UNMIS uppgifter innehåller även stöd vid minröjningsaktioner och att försöka föra fram MR på dagordningen samt att koordinera internationella ansträngningar för att skydda individer.

Budget: 969,47 milj. dollar¹⁰⁰   Militära personal: 10 750 varav militära   CIVPOL: 715 samt övrig civil
observatörer: 750   personal: 2 855

Kommentarer: Det poängteras att styrkorna får agera under *kapitel VII* för att skydda FN-personal och utrustning samt att förse rörelsefrihet för FN-personal och annan internationell personal.

⁹⁸ Budget för perioden mellan den 1 juli 2005 till den 30 juni 2006

⁹⁹ Budget för perioden mellan den 1 juli 2005 till den 30 juni 2006

¹⁰⁰ Budget för perioden mellan den 1 juli 2005 till den 30 juni 2006

Amerika

UNMIH 1993-1996 Haiti (*United Nations Mission in Haiti*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 867 (23 september, 1993), SC resolution 975 (30 januari, 1995)

Det första mandatet gällde implementeringen av Govenor Islands avtalet. Det andra mandatet gällde att hjälpa regeringen säkerställa en säker och stabil omgivning samt skydda internationell personal och utrustning samt betydelsefulla institutioner. Missionen skulle även professionalisera såväl armén som polisen och skapa en omgivning inom vilken fria och rättvisa val skulle kunna hållas.

Budget: 320 milj. dollar Militära personal: 6 000¹⁰¹ CIVPOL: 700 samt övrig civil personal: 230¹⁰²

Kommentarer: Missionen misslyckades redan innan den utstationerats då samtycket drogs bort. Efter en FN sanktionerad multinationell styrka ledd av USA återinsattes den valda presidenten och mandatet förnyades den 30 januari 1995. Den ursprungliga styrkan bestod av 576 militär personal och en enhet för återuppbyggnad av de militära strukturerna. Missionen följdes av flera FN missioner vars uppgift också vara att skapa en stabil omgivning samt träna upp den nationella polisstyrkan.

MINUSTAH 2004-idag Haiti (*Mission des Nations Unies pour la Stabilisation en Haiti*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 1542 (30 april, 2004)

Missionens uppgift består av att hjälpa regeringen etablera en stabil och säker omgivning inom vilken politisk process kan äga rum. De skall även återuppbygga och reformera poliskåren, hjälpa regeringen och polisen att avvärpa och demobilisera samt återintegrera beväpnade grupper. MINUSTAH skall även hjälpa till vid återskapandet av styre efter lag, skydda FN-personal och dess egendom, att säkra deras rörelsefrihet samt att inom missionens kapacitet skydda civila som befinner sig under omedelbart hot. Missionen skall också stödja den konstitutionella och politiska processen i Haiti, stödja övergångsregeringen i att fostra nationell försoning, stödja övergångsregeringens genomförande av fria och demokratiska val samt hjälpa övergångsregeringen utöka sin makt i hela landet. MINUSTAH skall också hjälpa övergångsregeringen och humanitära organisationer lyfta fram och skydda MR, framhålla individuellt ansvar samt att övervaka samt rapportera till UNHCHR även om återbörla flyktingar och IDP.

Budget: 541,3 milj. dollar¹⁰³ Militära personal: 6 700 CIVPOL: 1 622 samt övrig civil personal: 1 697

Kommentarer: MINUSTAH går under en *kapitel VII* då det existerade ett hot mot internationella fred och säkerheten. Men i själva verket är det en övergång från *Multinational Interim Force* som grundades med övergångsregeringens samtycke.

Asien

UNSF 1962-1963 Nya Guinea (*United Nations Security Force in West New Guinea*)

UNSF etablerades under *United Nations Temporary Executive Authority* (UNTEA) för att säkra vapenstilleståndet till dess att makten kunde överföras från Holland till UNTEA. UNSF skulle agera som UNTEA:s polis och upprätthålla lagen i samarbete med Nya Guineas egen polisstyrka. Detta skedde i enighet med det fredsavtal som Holland och Indonesien skrivit under augusti 1962. UNTEA etablerades under generalförsamlingens resolution 1752 (XVII)

Utgifter:¹⁰⁴ Militära personal: 1 576 Diverse civil personal

Kommentarer: En lyckad mission där styrkorna främst agerade som polis för den interna säkerheten. Missionen grundades på sedvanerätten och det finns därmed ingen resolution ifrån säkerhetsrådet.

¹⁰¹ Auktoriserad styrka efter den 30 januari 1995.

¹⁰² Auktoriserad styrka efter den 30 januari 1995.

¹⁰³ Budget för perioden mellan den 1 juli 2005 till den 30 juni 2006

¹⁰⁴ Missionen bekostades av Indonesien och Holland.

UNTAC   1992-1993   *Kambodja (United Nations Transitional Authority in Cambodia)*

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 745 (28 februari, 1992)

Missionen skulle övervaka det ingående politiska avtal som parterna kommit överens om vilket även inkluderade organiserandet och genomförandet av fria och rättvisa val. UNTAC skulle även övervaka den administrativa överenskommelser gällande militära och civila aspekter samt upprätthålla lag och ordning. De mer fredsbyggande aspekterna innefattade återbördandet av flyktingar och IDPs samt återuppbyggnaden av den kambodjanska infrastrukturen.

Utgifter: 1,6 miljarder dollar   Militära personal: 16 440 varav militära   CIVPOL: 3 500 samt övrig civil
observatörer: 893   personal: ca 6 444

Kommentarer: Missionen avslutades i september 1993 då en kambodjansk regering bildades efter det val som missionen övervakat. Då den militära delen lämnade landet, stannade civila komponenter kvar för att stödja den legitima regeringen.

UNTAET   1999-2002   *Östtimor (United Nations Transitional Administration in East Timor)*

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 1272 (25 oktober, 1999)

Missionen var ansvarig för administreringen i Östtimor. Den hade befogenhet att handha den legislativa och exekutiva makten vilket även inkluderade den interna säkerheten och därmed även upprätthållandet av lag och ordning. Missionen skulle etablera en effektiv administrering samt stödja utvecklingen av de civila och sociala tjänsterna. UNTAET:s uppgifter inkluderade även koordineringen av MR-stöd, hjälp vid rehabiliterande, utvecklande och kapacitetsbyggande insatser mot självstyrelse samt etablera förhållanden för hållbar utveckling.

Utgifter: 476,8 milj. dollar¹⁰⁵   Militär personal: 9 150   CIVPOL: 1 640

Kommentarer: Missionen tog över efter en multinationell styrka som sanktionerats av säkerhetsrådet och den följdes av ytterligare en fredsbevarande mission som skulle förse den nyvalda regeringen med stöd.

UNMISSET   2002-2005   *Östtimor (United Nations Mission of Support in East Timor)*

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 1410 (17 maj, 2002)

Missionen skulle förse de administrativa strukturerna med nödvändig hjälp för att skapa politisk stabilitet. Missionen skulle även ge stöd vid implementeringen av lagar och offentlig säkerhet. De skulle även hjälpa till vid utvecklingen av en nationell polisstyrka samt förse intern och extern säkerhet till dess att den nationella styrkan kunde ta över.

Utgifter: 565,49 milj. dollar   Militär personal: 5 120 varav militära   CIVPOL: 1 250
observatörer: 120

Kommentarer: Missionen föregicks av UNTAET. Genom resolution 1543 (14 maj, 2004) skars styrkan ned varpå missionen följdes av en politisk mission.

---

¹⁰⁵ Kostnad för perioden mellan den 1 juli 2001 till den 30 juni 2002

Europa

UNFICYP 1964-idag Cypern (*United Nations Peacekeeping Force in Cyprus*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 186 (4 mars, 1964)

Missionen uppgift var att förhindra att nya fientligheter utbröt mellan det turkcypriska och det grekiskcypriska samhället. Trupperna skulle därmed även upprätthålla lag och ordning och på så vis hjälpa samhället återgå till normala förhållanden.

Utgifter: uppgifter saknas

Militära personal: uppgifter saknas

Uppgifter saknas

Kommentarer: Efter Turkiets invasion 1974 övergick missionens militära del till att utgöra en buffert mellan samhällena. De skulle även övervaka vapenstillståndet och att *status quo* behölls.

UNPROFOR 1992-1995 Forna Jugoslavien (*United Nations Protection Force*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 743 (21 februari, 1992)

UNPROFOR:s uppgift var skapa nödvändig fred och säkerhet för att ett avtal i den Jugoslaviska krisen skulle kunna förhandlas fram. Missionen skulle övervaka UNPA där den serbiska minoriteten befann sig. Dessa skyddade områdena gällde regionerna Östra Slavonien, Västra Slavonien och Krajina. Missionens uppgifter inkluderade att övervaka vapenstillståndet, tillbakadragandet av JNA och kroatiska soldater samt demilitarisera av UNPA.

Utgifter: 4,6 miljarder dollar¹⁰⁶

Militära personal: uppgifter saknas

Uppgifter saknas

Kommentarer: Resolution 762 (30 juni, 1992) utökades till att gälla de rosa zonerna vilka omgav UNPA. Resolution 769 (7 augusti, 1992) gällde övervakandet av flödet in och ut ur UNPA, resolution 779 (6 oktober, 1992) utökade mandatet till att gälla även Prevlaka. Genom resolution 770 (13 augusti, 1992) utökades missionens mandat till att gälla även Bosnien för att säkra leveransen av humanitär hjälp samt förse säkerhet på Sarajevos flygplats. Resolution 795 (11 december, 1992) utökade missionen till att gälla även Makedonien i förebyggande syfte. Resolution 816 (31 mars, 1993) etablerade en flygförbudzon över Bosnien och resolution 819 (16 april, 1993) etablerade *safe areas*. Med resolutionerna 981, 982 och 983 delades UNPROFOR upp i 3 olika missioner, UNCRO, UNPROFOR II och UNPREDEP. UNPROFOR följdes därefter av en NATO-ledd multinationell styrka den 20 december 1995.

UNCRO 1995-1996 Kroatien (*United Nations Confidence Restoration Operation*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 981 (31 mars, 1995)

Missionen ersatte UNPROFOR i Kroatien och dess uppgift var att implementera de resolutioner som tagits, det ekonomiska avtal som parterna kommit överens om samt att utföra de uppgifter som fredsavtalet från 1994 stipulerade. UNCRO skulle övervaka, kontrollera och rapportera kring militära personal och utrustning som korsade gränserna till Bosnien och Serbien.

Utgifter: Se UNPROFOR

Militära personal: 6 775 varav militära observatörer: 194¹⁰⁷

CIVPOL: 296 samt diverse civil personal

Kommentarer: UNCRO följdes av UNTAES och föregicks av UNPROFOR.

¹⁰⁶ Kostnaden står för UNPROFOR februari 1992-mars 1995, mars 1995-december 1995 samt UNCRO, UNPREDEP och UNPF-HQ.

¹⁰⁷ Total styrka i november 1995

UNPREDEP   1995-1999   Makedonien (*United Nations Preventive Deployment Force*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 983 (31 mars, 1995)

Missionen skulle övervaka utvecklingen längs gränsen vilken kunde underminera Makedoniens stabilitet. UNPREDEP skulle fungera som en varningssystem och medlare, via kontakt med Albanien och Serbien, mellan de etniska samhällena och gränsen.

Utgifter: 120,9 milj. dollar¹⁰⁸   Militära personal: 1 120 varav militära   CIVPOL: 24
observatörer: 24

Kommentarer: Mitt under Kosovokriget 1999 tvingades missionen dra sig ur då mandatet ej förnyades på grund av Makedoniens erkännande av Taiwan, vilket orsakade ett veto ifrån Kina i frågan om förnyelsen av budgeten.

UNTAES   1996-1998   Kroatien (*United Nations Transitional Authority in Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 1037 (januari, 1996)

Missionen skulle hjälpa parterna implementera det avtal ingåtts den 12 november 1995. Dess uppgift vara att övervaka återbördandet av flyktingar och IDP, demilitarisera områdena, etablera och träna en polisstyrka, organisera val, övervaka de internationella gränserna för att säkra fri rörelse för civila, hjälpa den offentliga sektorn återgå till dess normala funktioner, övervaka parternas respekt för MR samt att samarbeta med *International Criminal Tribunal of former Yugoslavia* (ICTY).

Utgifter: 435,2 milj. dollar   Militära personal: 5 100 varav militär   CIVPOL: 600 samt övrig civil
observatörer: 100   personal: 1 003

Kommentarer: Missionen drogs undan då den kroatiska regeringen dragit tillbaka sitt samtycke.

Mellanöstern

UNEF I   1956-1967   Egypten-Israel (*United Nations Emergency Force*)

Mandat: Generalförsamlingens resolution 997 (2 november, 1956)

Missionen uppgift var att övervaka och säkra upphörandet av fientliga handlingar samt övervaka tillbakadragandet av franska, israeliska och brittiska trupper från Egyptiskt område. Därefter skulle styrkan agera som en buffert mellan de israeliska och de egyptiska styrkorna.

Utgifter: 214,2 milj. dollar   Militära personal: 6 073   Diverse civil personal

Kommentarer: Anledningen till att utgifterna var relativt låga berodde på att de truppbidragande länderna bidrog med mycket. Missionen drogs tillbaka på Egyptens begäran innan sexdagarskriget bröt ut.

---

¹⁰⁸ Total kostnad från 1 juli, 1996 till den 30 juni 1999

UNEF II   1973-1979   Egypten, Syrien-Israel (*United Nations Emergency Force*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 340 (25 oktober, 1973)

Missionen uppgift var förhindra att nya fientliga handlingar bröt ut. SC resolution krävde att Egypten och Israel upphörde med stridigheter samt att de återvände till de positioner de innehaft kl. 1650, den 22 oktober 1973. Missionen skulle samarbeta med *United Nations Truce Supervision Organisation* (UNTSO) militära observatörer samt med Röda korset i deras försök att förse humanitär hjälp i området.

Utgifter: 446,5 milj. dollar

Militära personal: 6 973

Diverse civil personal

Kommentarer: Missionen upphörde då Sovjet utnyttjat sin veto-rätt gällande missionens förnyelse. Redan den 25 maj 1979 drogs delar av missionen tillbaka.

UNIFIL   1978-idag   Libanon (*United Nations Interim Force in Lebanon*)

Mandat: Säkerhetsrådets resolution 425 och 426 (19 mars, 1978)

Missionen uppgift var att övervaka och verifiera tillbakadragandet av israeliska styrkor från södra Libanon. Missionen skulle även återställa internationell fred och säkerhet samt hjälpa den libanesiska regeringen i att återfå makten över området.

Utgifter: information ej tillgänglig

Militära personal: ca 4 000 till 6 000

Kommentarer: Missionens positioner låg bakom den israeliska militärens utstationering och därmed kunde missionen aldrig utföra sina uppgifter. Efter att den israeliska militären drog sig tillbaka utsattes missionen för enorma flyktingströmmar.

Litteraturlista

- Bierman, Wolfgang & Vadset, Martin, *UN Peacekeeping in Trouble: Lessons Learned from the Former Yugoslavia*, Ashgate Publishing Ltd, Aldershot 1998.
- Delanty, Gerard, *Citizenship in a Global Age: Society, Culture and Politics*, Open University Press, Buckingham 2000.
- Dobbie, Charles, *A Concept for Post Cold-War Peace-keeping*, *Survival* vol. 36, no. 3 Autumn 1994, Routledge Inc. New York.
- Durch, William J, *The Evolution of UN peacekeeping: Case Study and Comparative Analysis*, St. Martin's Press, New York 1993.
- Eriksson, Johan, *Kampen om hotbilden: rutin och drama i svensk säkerhetspolitik*, Santérus förlag, Stockholm 2004.
- Fernández, Christian, *Medborgarskapet efter nationalstaten? – Ett konstruktivt förslag*, Intellecta Dokusys, Göteborg 2005.
- Fetherston, A.B, *Towards a Theory of United Nations Peacekeeping*, St. Martin's Press, New York 1994.
- Forsgren, Tuuli & Peterson, Martin, *Cultural Crossroads in Europe*, Forskningsrådsnämnden, Stockholm 1997.
- Furley, Oliver & May, Roy, *Peacekeeping in Africa*, Ashgate Publishing Ltd. Aldershot 1998.
- Goulding, Marrack, *The Evolution of United Nations Peace-keeping*, *International Affairs* vol. 69, no. 3 July 1993, Butterworth Scientific Ltd, Guildford.
- Greig, J Michael & Diehl, Paul F, *The Peacekeeping-Peacemaking Dilemma*, *International Studies Quarterly* vol. 49, no. 4 2005, Blackwell Publishing Ltd, Oxford.
- Hill, Stephen M. & Malik, Shahin, *Peacekeeping and the United Nations*, Ashgate Publishing Ltd. Aldershot 1996.
- Hobbes, Thomas, *Leviathan*, Cambridge University Press, Cambridge 2005.
- Joint Task Force Commander's Handbook for Peace Operation*, Joint Warfighting Center, Fort Monroe 1997.
- Kaldor, Mary, *Nya och gamla krig: organiserat våld under globaliseringens era*, Bokförlaget Daidalos AB, Göteborg 1999.
- Katayanagi, Mari, *Human Rights Functions of United Nations Peacekeeping Operations*, Kluwer Law International, Dordrecht 2002.
- Konventionssamling i mänskliga rättigheter och humanitär rätt*, Nordstedts Juridik AB, Stockholm 2004.
- Krasner, Stephen D, *Compromising Westphalia*, *International Security* vol. 20, no. 3 1995, MIT Press, Cambridge.
- Locke, John, *Two Treaties of Government*, Cambridge University Press, Cambridge 2005.
- Mabbott, John. D, *The State and the Citizen: An Introduction to Political Philosophy*, Hutchinson's University Library, London 1947.
- Mackinlay, John & Chopra, Jarat, *Second Generation Multifunctional Operations*, *The Washington Quarterly* vol. 15, no. 3 summer 1992, MIT Press, Cambridge.
- MacQueen, Norrie, *United Nations Peacekeeping in Africa since 1960*, Longman, London 2002.
- Nowak, Manfred, *Introduction to the International Human Rights Regime*, Brill Academic Publishers, Leiden 2003.
- Nozick, Robert, *Anarki, Stat och Utopi*, AB Timbro, Stockholm 2001.
- Olonisakin, Funmi, *Reinventing Peacekeeping in Africa*, Kluwer Law International, Dordrecht 2000.
- Page Fortna, Virginia, *Does Peacekeeping Keep Peace? International Intervention and the Duration of Peace After Civil War*, *International Studies Quarterly* vol. 48, no. 2 2004, Blackwell Publishing Ltd, Oxford.
- Ratner, Steven R, *The New UN Peacekeeping: Building Peace in Lands of Conflict after the Cold War*, St. Martin's Press, New York 1996.
- Risse, Thomas, Ropp, C. Stephen & Sikkink Kathryn, *The Power of Human Rights: International Norms and Domestic Change*, Cambridge University Press, Cambridge 1999.
- Rousseau, Jean-Jacques, *The Social Contract*, Penguin Books Ltd, London 1968.
- Ruggie, John Gerard, *Wandering in the Void: Chartering the UN's New Strategic Role*, *Foreign Affairs* vol. 72, no. 5 Nov/Dec 1993, Council on Foreign Relations, New York.

- Schmidl, Erwin A, *Peace Operations between War and Peace*, Frank Cass Publishing, London 2000.
- Skinner, Quentin & Str ath, Bo, *States and Citizens: History; Theory; Prospects*,
Cambridge University Press, Cambridge 2003.
- UN Operations: Not only expanding but breaking new grounds*, UN Chronicle vol. 30, no. 3 Sept 1993,
United Nations Publications, New York.
- United Nations Department of Peacekeeping Operations - www.un.org/Depts/dpko/dpko/index.asp
- United Nations Department of Peacekeeping Operations, *General Guidelines for Peacekeeping Operations*,
New York 1995.
- Woodhouse, Tom & Ramsbotham, Oliver, *Peacekeeping and Conflict Resolution*, Frank Cass Publishers, London 2000.

Referenslitteratur

- Human Rights Watch, *World Report: Kroatien 1998, 1999, 2000, 2001, 2002*
- Human Rights Watch, *World Report: Moçambique 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000*
- Human Rights Watch, *World Report: Rwanda 1996, 1997, 1998, 1999, 2000*
- Human Rights Watch, *World Report: Somalia 1995, 1996, 1997, 1998*